

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Tereza Pindáková

Náhradní výživné pro nezaopatřené dítě

Diplomová práce

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Náhradního výživného pro nezaopatřené dítě vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 92 432 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 30. 03. 2024

Tereza Pindřáková

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Lence Westphalové, Ph.D. za odborné názory, vstřícné rady a také její trpělivost a ochotu.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	6
Úvod.....	7
1 Vyživovací povinnost k dětem	9
1.1 Vznik a trvání vyživovací povinnosti k dětem	9
1.2 Rozsah vyživovací povinnosti a splatnost výživného	9
1.3 Neplnění vyživovací povinnosti.....	11
2 Náhradní výživné pro nezaopatřené dítě	13
2.1 Historický vývoj úpravy institutu náhradního výživného na území ČR.....	13
2.2 Legislativní návrhy, jejich vývoj a přijetí současného zákona.....	15
3 Zákon o náhradním výživném.....	18
3.1 Pojem nezaopatřené dítě.....	18
3.2 Oprávněná osoba.....	18
3.3 Podmínky nároku na náhradní výživné.....	20
3.4 Účastníci řízení o náhradním výživném a rozhodující orgán	22
3.5 Výše náhradního výživného a jeho změna a výplata	22
3.5.1 Změna výše náhradního výživného.....	23
3.5.2 Rozhodnutí o změně výše náhradního výživného	24
3.5.3 Povinnosti oprávněných osob.....	25
3.5.4 Výplata náhradního výživného	25
3.6 Žádost o náhradní výživné a přílohy k ní.....	26
3.7 Zánik nároku na náhradní výživné	28
3.8 Zastavení výplaty náhradního výživného a vrácení přeplatku.....	28
3.9 Přechod pohledávky na stát a její vymáhání	29
3.10 Finanční dopady náhradního výživného	30
4 Náhradní výživné v rámci EU a komparace vybraných právních úprav	33
4.1 Slovenská právní úprava	34
4.1.1 Historický vývoj právní úpravy náhradního výživného	34
4.1.2 Aktuální právní úprava náhradního výživného	36
4.2 Polská právní úprava	38
Závěr	42
Zdroje	44
<i>Monografie.....</i>	<i>44</i>
<i>Komentářová literatura.....</i>	<i>44</i>
<i>Internetové zdroje</i>	<i>44</i>
<i>Právní předpisy.....</i>	<i>45</i>
<i>Judikatura.....</i>	<i>47</i>

<i>Ostatní zdroje</i>	47
Abstrakt	49
Summary	49
Klíčová slova	50
Key words	50

Seznam použitých zkratek

ZNV – zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném), ve znění pozdějších předpisů

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

SŘ – zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

ESD – Soudní dvůr Evropské unie

EHS – Evropské hospodářské společenství

ÚP – Úřad práce České republiky

SOCDEM – Sociální demokracie (politická strana)

Úvod

Tato diplomová práce má za cíl představit institut náhradního výživného pro nezaopatřené dítě v tuzemsku, které bylo do české právní úpravy po několika letech a vícero neúspěšných legislativních návrzích opět navraceno. Autorka se ve své diplomové práci soustředí na aktuální právní úpravu zákona č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném), jeho význam v rámci vyživovací povinnosti k dětem, historickou úpravu institutu v tuzemsku, legislativní návrhy předcházející současné právní úpravě, v neposlední řadě přináší exkurz do institutu náhradního výživného v právních úpravách jednotlivých zemí EU a srovnává je s českou právní úpravou. V rámci této komparace zkoumá silné a slabé stránky tuzemské úpravy zákona. Diplomová práce je členěna na čtyři kapitoly, první kapitola je úvodem do problematiky vyživovací povinnosti, ze které náhradní výživné vychází, druhá kapitola předesílá náhradní výživné v čase, třetí kapitola se zabývá ZNV a poslední, čtvrtá kapitola, se věnuje institutu náhradního výživného v rámci EU.

Základní výzkumná otázka spočívá ve zhodnocení současné právní úpravy institutu v ČR, jejího nastavení a mechanismů. Pro porovnání slouží jak zahraniční úpravy institutu, tak historické verze a legislativní návrhy právní úpravy náhradního výživného pro nezaopatřené dítě v tuzemsku.

Téma diplomové práce autorka zvolila zejména pro její oblibu rodinného práva obecně a zájem o sociální témata. Konkrétně institut náhradního výživného se jevil jako dobrou volbou, pro jeho nedávný návrat do legislativy. Vyživovací povinnost je jedna z hlavních složek ve statusovém poměru rodič – dítě a také jedním z hlavních témat, které vyvstává po rozluce rodičů nezaopatřeného dítěte. Nezřídka kdy se poté stává, že dochází k nehrazení výživného povinným rodičem, v jehož důsledku se dítě může dostat do hmotné nouze, což se autorce jeví jako zásadní problém, na který je potřeba reagovat. Náhradní výživné je z pohledu autorky zajímavým nástrojem, který by mohl být účinný ve smyslu zmírnění dopadů situace, kdy není vůči nezaopatřenému dítěti plněna vyživovací povinnost.

Jelikož je náhradní výživné poměrně čerstvě vtěleno do tuzemské právní úpravy a jedná se o institut odvislý od vyživovací povinnosti, není obsaženo v mnoha monografiích. Pro tuto diplomovou práci, autorka v kapitole o náhradním výživném čerpala zejména z publikace Králíčkové Zuzany, Hrušákové Milany, Westphalové Lenky a kolektivu, jedná se o titul: Rodinné právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. Nejpodstatnějším zdrojem je samotný ZNV, komentář k němu a komentáře týkající se vyživovací povinnosti. Z komentářů je třeba zmínit

komentář Jankové Evy a Obermannové Gabriely, jež jsou autorkami publikace: Zákon o náhradním výživném: komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. V kapitole o vyživovací povinnosti byl podstatným zdrojem komentář od Králíčkové Zuzany, Hrušákové Milany, Westphalové Lenky a kolektivu, Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975): komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Dále autorka čerpala z komentáře, jehož autorem je Petrov Jan a kolektiv: Občanský zákoník: komentář. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. Pro bližší pochopení legislativy byly jako zdroj použity důvodové zprávy. Jako nejdůležitější se v souvislosti s tématem této práce zdá důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném) a důvodová zpráva k zákonu č. 322/2023 Sb., změna zákona o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů. Autorka také pracovala s poslaneckými návrhy zákonů, odbornými články a internetovými zdroji.

1 Vyživovací povinnost k dětem

Institut náhradního výživného pro nezaopatřené dítě přímo souvisí a je závislý na vyživovací povinnosti k dětem. Vyživovací povinnost je obecně upravena v § 910 a násl. OZ, přičemž nejvíce pozornosti je soustředěno na vyživovací povinnosti mezi dětmi a příbuznými. Vzájemnou vyživovací povinnost mají předci a potomci, v § 910 odst. 2 OZ je poté stanoveno, že přednost má vyživovací povinnost rodičů vůči dětem před vyživovací povinností prarodičů nebo dalších předků vůči dětem. Výživné je třeba chápat jako uspokojování životních potřeb jedince, kterému je poskytováno, v rozsahu jeho specifických potřeb, nejen po stránce fyzické, ale i duševní, výchovné a emocionální.¹

1.1 Vznik a trvání vyživovací povinnosti k dětem

Vyživovací povinnost vzniká ex lege a je dána statusovým poměrem rodič – dítě. Je zásadně trvale obsažená v rodinněprávním poměru rodiče a dítěte.² Právo na výživné je nezávislé na existenci rodičovské zodpovědnosti a jeho trvání či rozsah není odvozeno ani od nabytí zletilosti či svéprávnosti.³ Dle § 911 OZ je možné výživné přiznat, pokud se není oprávněný schopen sám žít. Stěžejní podmínkou je tedy předpoklad, že je dítě schopno se žít vlastní činností. Obecně tomuto stádiu předchází studium, tedy příprava dítěte na budoucí povolání. Určit, zda vyživovací povinnost trvá například v případě přerušení studia, ukončení jednoho studijního programu a započetí jiného nebo studia na instituci stejného stupně vzdělání, kterého dítě již dosáhlo, není jednoduché a důležitou úlohu zde plní judikatura.⁴ Právo na výživné trvá, i když má dítě vlastní majetek, pokud zisk z tohoto majetku společně s výdělečnou činností nepostačuje k jeho výživě. Dítě oprávněné k pobírání výživného má právo na tvorbu úspor, mělo by mu být spořeno v zásadě vždy, pokud to majetkové poměry rodiče umožňují, nemusí být přítom nadprůměrné nebo nějak zvlášť vysoké.⁵

1.2 Rozsah vyživovací povinnosti a splatnost výživného

Rozsah výživného se odvozuje od celé řady specifických potřeb dítěte jako jednotlivce a možností rodičů. Právě kvůli velké míře individuálních okolností, je stanovení výživného náročnou disciplínou. Zákon neudává jeho minimální ani maximální výši a je třeba vycházet

¹ PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání* (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 246.

³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 859.

⁴ PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání* (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975): komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

z řady obecných kritérií, jakými jsou schopnosti a možnosti rodičů, jejich majetkové poměry a potřeby či majetkové poměry dítěte.⁶ Za účelem sjednocení praxe soudů Ministerstvo spravedlnosti vydalo v roce 2022 aktualizovanou tabulku s doporučující výší výživného, které se vypočítává procentuálně, podle věku dítěte a čistého příjmu povinného.⁷ Tabulka je členěna do čtyř kategorií, které jsou volené na základě stupně vzdělání dítěte, zohledňuje se předškolní věk, studium na základní škole, zvláště se dělí první a druhý stupeň základní školy a studium střední školy, eventuálně vysoké školy. Tabulka zohledňuje i počet vyživovacích povinností, které povinný má.⁸ Soud přitom zhodnotí i skutečnosti, které mohou nasvědčovat tomu, že faktické příjmy rodiče jsou ve skutečnosti vyšší než příjmy vyplývající z čisté mzdy.⁹ Tabulku poprvé zavedlo již v roce 2010, ovšem nutno říci, že starší i aktualizovaná tabulka mají pouze doporučující charakter, a nakonec záleží na úvaze soudu, aby zhodnotil všechny relevantní okolnosti pro určení výše výživného.

Předně by dle § 915 OZ měla být životní úroveň dítěte shodná s životní úrovní rodičů, pokud se životní úroveň rodičů v značné míře liší, má dítě právo podílet se na životní úrovni rodiče, jehož úroveň je vyšší.¹⁰ Ústavní soud k tomuto doplňuje, že je právem, nikoliv povinností, přivést na svět dítě. Pokud tak rodič učiní, musí počítat s důsledky a povinnostmi z toho vyplývajícími, mezi něž se řadí i vyživovací povinnost a právo dítěte na shodnou životní úroveň. Nezáleží přitom, z jakých zdrojů je životní úroveň rodiče financována.¹¹

Při určování konkrétní výměry výživného pak musíme vycházet, jak již bylo řečeno, z obecných kritérií, které se vyskytují jak na straně rodičů, tak na straně dětí. Na straně rodičů není jediným faktorem dosahovaná výše výdělku, přihlédne se také k věku, vzdělání, zručnosti, jeho pracovním návykům, ale i k momentální situaci na trhu práce, eventuálně k výkonu práce „načerno“. K tíži dítěte nelze přičítat situaci zaviněnou rodičem, kvůli které není schopen dosahovat výdělku, kterého by jinak byl dosahoval. Ústavní soud se v tomto smyslu vyjadřoval k rodiči, který se dostal svým úmyslným jednáním do vazby a sám se tak zbavil možnosti

⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 913.

⁷ V situaci, kdy povinná osoba neprokáže řádně své příjmy předložením podkladů pro zhodnocení majetkových poměrů a neumožní soudu zjistit další potřebné zpřístupněním chráněných údajů jiným zákonem, dle § 916 OZ platí fikce, že příjem této osoby činí pětadvacetinásobek částky životního minima jednotlivce podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

⁸ *Manuál pro práci s doporučenou tabulkou k určování výživného dětí* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2022, [cit. 17. března 2024]. Dostupné z: <https://vyzivne.justice.cz/doporucujici-tabulka-vyzivneho-a-manual-k-ni/>.

⁹ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. Praha: C.H. Beck, 2020. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 249.

¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 10. června 2013, sp. zn. I. ÚS 4239/12 (N 104/69 SbNU 709).

řádného plnění vyživovací povinnosti.¹² V tomto smyslu se bude jednat i o rodiče, který se bez důvodu vzdal výhodnějšího zaměstnání nebo kterému trh práce nabízí lepší uplatnění, než jaké doposud vykonává¹³. Míra potřeb na straně dítěte vychází mimo jiné ze stáří dítěte, jeho zdravotního stavu, koníčků i způsobu přípravy na budoucí povolání.¹⁴ Stále relevantním se k této problematice jeví Rozsudek Nejvyššího soudu: „*Účelem výživného je uhrazování nejen průběžně se vyskytujících (běžných) potřeb nezletilého dítěte, ale všech potřeb prospěšných jeho všestrannému vývoji.*“¹⁵

Výživné může být dítěti poskytováno v různých naturálních formách, jako je bydlení, šacení a strava. Pokud o výživném rozhoduje soud, vyčíslí výživné v podobě finančního plnění. Stanovené výživné se hradí měsíčně, vždy na měsíc dopředu, se zpožděním úhrady výživného mohou souviset úroky z prodlení. V odůvodněných případech může soud přiznat výživné zpětně, a to nejdéle za dobu tří let, která předcházela dni zahájení soudního řízení ve věci.¹⁶

1.3 Neplnění vyživovací povinnosti

Neplnění vyživovací povinnosti stanovené rozhodnutím soudu je široce rozšířený fenomén. Z policejních statistik je patrné, že trestný čin zanedbání povinné výživy dle § 169 TZ je dokonce jedním z nejčastěji páchaných trestných činů.¹⁷ Mechanismy, které mohou být uplatněny v případě neplnění výživného povinným, lze v obecné rovině rozdělit na trestněprávní a občanskoprávní.

Zanedbání povinné výživy má v rámci trestního práva zakotvení v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a to v § 196, ten, kdo úmyslně či nedbalostně neplní svou zákonnou vyživovací povinnost déle než čtyři měsíce, naplňuje znaky trestného činu zanedbání povinné výživy, za který hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok. Dlužné výživné může poškozený žádat v adhezním řízení, kdy novelou zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) bylo v roce 2018 výživné zařazeno pod pojem majetkové škody.¹⁸

V občanském právu, pokud povinný nehradí výživné řádně a včas, může oprávněná osoba využít formu státního donucení proti vůli povinného. Jedná se o výkon rozhodnutí na peněžitě

¹² Nález Ústavního soudu ze dne 6. února 2008, sp. zn. IV. ÚS 1181/07 (N 32/48 SbNU 415).

¹³ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. Praha: C.H. Beck, 2020. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 249.

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 1989, sp. zn. 5 Cz 42/88.

¹⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975): komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2020. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁷ Policie ČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2023*. [online]. 2024 [cit. 17. února 2024]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2023.aspx?fbclid=IwAR19hWhYMADCUuyzkyRPnaXKrKyAA1VktzTL8cSQppXapwO4SgfiwwuuPWc>.

¹⁸ Zákon č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů, § 2 odst. 2.

plnění na základě OSŘ nebo exekuci, dle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. Všechny rozsudky, kterými je stanoveno plnění vyživovací povinnosti, jsou předběžně vykonatelné, čili lhůta k plnění začíná běžet od doručení rozsudku, nehledě na právní moc.¹⁹

¹⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 279.

2 Náhradní výživné pro nezaopatřené dítě

Náhradním výživným je peněžitá dávka, jež má finančně podpořit nezaopatřené dítě po dobu, po kterou vůči němu povinný řádně neplní svou vyživovací povinnost. Jedná se tak o případy, kdy povinný nehradí výživné vůbec nebo jen částečně. V soudobé legislativě je náhradní výživné pojato jako sociální dávka, jejíž účelem je účinná ochrana dětí, které se kvůli neplnění vyživovací povinnosti mohou ocitnout v hmotné nouzi. Stát jim proto hradí částku náhradního výživného, která zastupuje výživné, jež má být hrazeno osobou povinnou. Po poskytnutí dávky, ji stát po osobě povinné sám vymáhá. Jelikož je zajištění výživy pro nezaopatřené dítě primárně povinností rodičů, potažmo rodinných příslušníků, je přiznání nároku na náhradní výživné výrazně limitováno, aby nedocházelo k přílišnému přejímání odpovědnosti rodičů státem.²⁰

Autorka vnímá náhradní výživné jako potřebný institut a s jeho zakotvením v české legislativě sympatizuje. K tíži dítěte by z jejího pohledu nemělo jít to, že rodič nedokáže dostát svým závazkům. Ovšem přebírání odpovědnosti státem je reálným problémem, a je proto z jejího pohledu potřeba zachovat oba aspekty v rovnováze. O tu se snaží různé limity a omezení, které se sebou ZNV přináší a které jsou hodny bližšího prozkoumání.

V následujících podkapitolách si autorka vzala za cíl představit nejen aktuální právní úpravu, ale i historický vývoj právní úpravy institutu a legislativní návrhy, které předcházely současné zákonné úpravě.

2.1 Historický vývoj úpravy institutu náhradního výživného na území ČR

Jako institut podobný novodobému náhradnímu výživnému můžeme označit zálohování výživného dětem, které poprvé upravil zákon č. 57/1948 Sb., o zálohování výživného dětem.²¹ Byl určen státním občanům Československé republiky do věku 18 let, v určitých případech až do 24 let²², kterým bylo stanoveno výživné, jehož vymáhání bylo obtížné.²³ Vymáhání výživného se považovalo za obtížné, jestliže exekuce v dohledné době (do 3 měsíců od jejího nařízení) nevedla k uspokojení pohledávky. Stát na žádost poskytoval zálohu na výživné prostřednictvím komisí zřízených dle zákona č. 48/1947 Sb., zákon o organizaci péče o mládež,

²⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 283.

²¹ V právních úpravách v průběhu let, se o samotném institutu náhradního výživného, hovoří buďto jako o náhradním výživném nebo o zálohovaném výživném, proč některé zákony, i nedávné legislativní návrhy užívají označení zálohované výživné, není zřejmé.

²² Vyšší hranice byla určena pro děti připravující se na budoucí povolání, případně trpící tělesnou vadou, která omezuje jejich způsobilost k výdělků.

²³ Zákon č. 57/1948 Sb., o zálohování výživného dětem, § 1.

pohledávka oprávněného na výživné poté přecházela na stát, k pohledávce se ještě připočítávala částka rovnající se 10 % dlužné částky.

Od počátku byl zákon považován za prozatímní a byl zrušen zákonem č. 69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže, kde se k institutu náhradního výživného dá připodobnit státní dětský příspěvek, jedině však v případě existence osoby, která měla k dítěti vyživovací povinnost a neplnila ji²⁴. Státní dětský příspěvek byl toliko přiznáván i dětem nacházejícím se v jiné situaci, která vedla k tomu, že o dítě nebylo finančně postaráno.²⁵ Pokud byl státní dětský příspěvek vyplácen jako náhradní výživné, přecházel nárok na výživné na stát, povinnému mohla být navíc jako v předchozí právní úpravě připočtena sankce v podobě 10 % z částky neuhrazeného výživného. Narozdíl od předchozí úpravy nebylo vyplácení příspěvku závislé na již zahájeném exekučním řízení, dokonce ani na rozhodnutí soudu o výživném.

Další zákon v pořadí, který zrušil zákon o sociálně právní ochraně mládeže, byl zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, který přiznával příspěvek na výživu nezletilým, o něž není postaráno jinak. Byl doplněn vládním nařízením č. 59/1964 Sb., o úkolech národních výborů při péči o děti, to v § 12 upřesňovalo okruh oprávněných osob, příspěvek byl určen zejména dětem, vůči nimž není plněna vyživovací povinnost. Maximální výše příspěvku byla 300 Kčs měsíčně, pohledávka přecházela na stát a její vymáhání měly na starost okresní národní výbory. Právní úprava byla nahrazena zákonem č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, přičemž detaily byly obsaženy ve vyhlášce č. 128/1975 Sb., federálního Ministerstva práce a sociálních věcí, kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení. Příspěvek si zachoval stejný název, výši příspěvku ovlivňoval věk dítěte (až do částky 400 Kč měsíčně v případě dítěte mladšího 10 let, nad 10 let až do částky 500 Kč) a došlo ke zvýšení maximální možné hranice pro čerpání příspěvku z 25 let na 26 let, úskalím však bylo zachování věkové hranice 25 let v zákoně o rodině²⁶, který se dočkal úpravy nesouladu až s pozdější novelizací zákonem č. 132/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o rodině.

Výraznější proměnu přinesl zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti. Za splnění podmínek byl příspěvek na výživu dítěte přiznáván až do skončení povinné docházky, nejdéle však do 26 let věku dítěte, ve výši rozdílu mezi příjmem dítěte a jeho životním minimem. Jednou z podmínek bylo neplnění vyživovací povinnosti osobou k tomu povinnou. Do novely zákona účinné od 1. 3. 1993, nebyl nárok na příspěvek závislý na soudně stanovené vyživovací

²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., obecná část.

²⁵ Příspěvek nahrazoval státní sirotčí podporu, příspěvky doplňkové péče pro potřebné osoby a příspěvek početným rodinám.

²⁶ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

povinnosti. V roce 2006 došlo k dalším významným změnám prostřednictvím zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a zákona č. 112/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o životním a existenčním minimu. Tyto změny vedly k oslabení a dále úplnému zániku institutu zálohovaného, respektive náhradního výživného.

Z výše uvedeného vyplývá, že náhradní výživné mělo ve své specifické podobě místo v tuzemské legislativě již dávno před platností aktuální právní úpravy. Historické verze zákonů upravujících náhradní výživné jsou na dnešní dobu (pochopitelně) obsoletní. Autorka však tradici zakotvení institutu v tuzemské legislativě vnímá jako jeden z dalších důvodů svědčících ve prospěch potřeby úpravy institutu náhradního výživného v legislativě dnešní.

2.2 Legislativní návrhy, jejich vývoj a přijetí současného zákona

Před přijetím současného zákona zde bylo několik pokusů o navrácení institutu náhradního výživného do tuzemské legislativy. Dále do legislativního procesu se dostaly dohromady čtyři návrhy zákona a všechny byly předloženy Sociální demokracií.²⁷

První návrh byl z roku 2001 a argumenty obsažené v něm, cílily především na nedostatečnost soudobé úpravy ve smyslu zabezpečení dostatečné výživy pro nezaopatřené dítě, zejména kritizoval v praxi složité vymáhání nároku primárním pečovatelem na výživné od rodiče, který neměl dítě v primární péči. Hlavní pečovatel měl v tomto případě těžkosti se zajištěním řádné výživy pro rozvoj dítěte, což se přičítalo k už tak zhoršenému uplatnění na trhu práce. Tento návrh počítal s přechodem pohledávky na výživném na stát, který ho měl poté vymáhat. Dával si za cíl vyřešit tři problematické aspekty, spojené s neplněním vyživovací povinnosti: zajištění peněžních prostředků osobě oprávněné, které jí byly přiznány vykonatelným rozhodnutím soudu, odejmutí břemene souvisejícího se součinností při výkonu rozhodnutí a v neposlední řadě zlepšení platební morálky osob povinných. Zajímavostí je, že návrh počítal s nulovým dopadem na státní rozpočet, v návaznosti s přijetím zákona presumoval snížení dávek státní sociální podpory a současně 100% návratnost vyplacených částek na náhradní výživné. Jako jediný návrh dále nepracoval s žádným limitem pro omezení výše dávky náhradního výživného.²⁸

Autorka vidí v institutu náhradního výživného smysl čili oceňuje pokusy o jeho zakotvení. Co se jeví jako problematické, zejména u prvního z návrhů zákona, je určitá nepromyšlenost některých aspektů. Ta mohla být zapříčiněna prvenstvím návrhu, jelikož

²⁷ Dříve Česká strana sociálně demokratická.

²⁸ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, III. volební období. Poslanecký návrh zákona o náhradním výživném a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů [online]. Sněmovní tisk č. 848/0, [cit. 9. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28741>.

s každým dalším pokusem, který se dostal do legislativního procesu, se návrhy zákonů konkretizovaly a byly detailnější. Velice naivním se jeví například předpoklad plné návratnosti vyplacených dávek, jakožto i nulový dopad na státní rozpočet, to zejména v porovnání s předpokladem na návratnost ze zpětného vymáhání ZNV, který uvádí předpokládanou návratnost 10 %.

V pořadí druhý návrh z roku 2005 přináší propracovanější úvahy, více dat a podkladového materiálu pro lepší argumentaci. Tento návrh již přinesl určité limity v souvislosti s dávkou náhradního výživného, to se podmiňovalo nepříznivou finanční situací oprávněného a společně posuzovaných osob, jejichž příjem mohl být v maximální hranici trojnásobku životního minima. Nárok dále vznikal pouze tehdy, kdy soudem stanovená výše výživného přesahovala 300 Kč. Návrh stanovoval i limit spojený s věkem dítěte a limitoval výši dávky na maximum 1,5násobku částky potřebné k zajištění výživy dítěte určené dle zákona o životním minimu. Oproti minulému návrhu také přiznával dopad na státní rozpočet, v maximální výši 1,54 mld. Kč. Byl ze všech návrhů také nejúspěšnější, zastavilo ho až prezidentské veto. Tehdejší prezident Václav Klaus zákon vetoval z důvodu často uváděného odpůrci institutu náhradního výživného, a to snižování odpovědnosti rodičů za závazek vůči dětem, která je tímto převáděna na stát. Dále měl za to, že jeho zavedení by vedlo k potlačení vymahatelnosti práva.²⁹

Autorka vesměs souhlasí s výrokem bývalého prezidenta V. Klause v rovině přejímání odpovědnosti za rodiče státem, avšak také se domnívá, že je potřeba vzít v úvahu faktický stav věci. Primárně pečující rodič, bohužel nemůže ovlivnit vůli druhého rodiče ve smyslu plnění závazků vůči dítěti a následná finanční nedostatečnost pro zajištění výživy dítěte jde nespravedlivě k jeho tíži.

Potřetí se SOCDEM pokusila zákon prosadit o dva roky později s návrhem velice podobným tomu předešlému, což přiznává samotný návrh zákona v důvodové zprávě: „*Předkládané znění návrhu zákona vychází z obdobné předlohy, která již byla Poslaneckou sněmovnou schválena ve IV. volebním období (sněm. tisk č. 964).*“³⁰. Předložení obdobného

²⁹ Prezident republiky. Stanovisko prezidenta republiky č. 964/9, jímž vrátil Poslanecké sněmovně zákon o náhradním výživném a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném), č. j. KPR 5410/2006 [online]. 8. června 2006 [cit. 10. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=14000>.

³⁰ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, V. volební období. Poslanecký návrh zákona o náhradním výživném a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném) [online]. Sněmovní tisk č. 132/0, [cit. 10. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=10770>.

návrhu SOCDEM realizovalo, protože o minulém návrhu po prezidentském vetu již znovu z důvodu voleb do Poslanecké sněmovny nebylo hlasováno.³¹

Poslední neúspěšný návrh z roku 2009 upravoval nejen náhradní výživné, ale stanovoval i zásady pro rozhodování o vyživovací povinnosti rodiče, který s dítětem nežije ve společné domácnosti. Měl zavést minimální výživné, tabulky pro určování výživného a jeho valorizaci. Samotné náhradní výživné návrh zákona pojal jako sociální dávku a konstruoval jej po vzoru slovenské právní úpravy, kdy 1. 7. 2008 nabyt účinnosti zákon č. 201/2008 Z.z., o náhradnom výživnom, jež reflektoval předchozí zkušenosti Slovenska s tímto institutem.³² Jedním z největších rozdílů v porovnání s předchozími návrhy, bylo upuštění od následného vymáhání vyplacených částek náhradního výživného po povinném, dávky měly být financovány ze státního rozpočtu. Právě v této problematice poukazuje návrh zákona na zkušenosti Slovenska s neefektivitou vymáhání pohledávky za povinným, takto získané částky byly natolik nízké, že nebylo ekonomicky výhodné následný přechod pohledávky na stát zachovat. Zájem státu by pak mělo vyvažovat poměrně časté přehodnocování trvání nároku na dávku, oprávnění mělo být přezkoumáno každých šest měsíců a náhradní výživné by se takto vyplácelo po celou dobu, po níž by byly splněny podmínky pro výplatu. Výše nároku měla pevnou hranici, ta se odvíjela od výše základní sazby minimálního výživného, s jehož zavedením návrh zákona počítal.³³

Autorka, jak blíže vysvětlí v následujících kapitolách, se domnívá, že financování dávek náhradního výživného ze státního rozpočtu bez následného regresu by působilo vesměs negativně na platební morálku povinných a nebylo by v souladu s primární myšlenkou institutu být zálohou výživného. Musíme ale blíže zkoumat, jak profitabilní zpětné vymáhání je.

³¹ Tamtéž.

³² K tomu kapitola 4.1 této práce.

³³ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, V. volební období. Poslanecký návrh zákona o vyživovací povinnosti k nezaopatřeným dětem a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výživném) [online]. Sněmovní tisk č. 849/0, [cit. 10. března 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=54740>.

3 Zákon o náhradním výživném

Zákon č. 588/2020, o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném) zakotvuje sociální dávku, do té doby v právním řádu neupravenou. Jak již bylo řečeno výše, náhradní výživné pro nezaopatřené dítě je v tuzemském právním řádu koncipováno jako sociální dávka, avšak na rozdíl od jiných sociálních dávek netytická svou zpětnou vymahatelností.

3.1 Pojem nezaopatřené dítě

Pojem nezaopatřené dítěte provází celý ZNV a povinnost splňovat jeho definici je základním předpokladem pro vznik nároku na náhradní výživné. ZNV odkazuje na definici nezaopatřené dítěte v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Zákon pojem nezaopatřené dítěte vymezuje v § 11 a považuje za něj dítě do skončení povinné školní docházky, přičemž po skončení povinné školní docházky se za nezaopatřené dítě považuje osoba mladší 26 let, která se současně soustavně připravuje na budoucí povolání, také ta, která se nemůže kvůli nemoci či úrazu soustavně připravovat na budoucí povolání nebo být výdělečně činná, nebo která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopna vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. Dále je nezaopatřeným dítětem dítě po skončení povinné školní docházky až do 18. roku věku, které je současně vedeno v evidenci krajské pobočky Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. Naopak za nezaopatřené dítě nelze považovat dítě, které je pro invaliditu 3. stupně poživitelem invalidního důchodu, jelikož je zaopatřeno z jiného systému.

3.2 Oprávněná osoba

Oprávněnou osobou je dle ZNV nezaopatřené dítě, které má trvalý pobyt na území České republiky. Výjimku tvoří nezaopatřené děti, které splní podmínku trvalého pobytu, avšak jsou dostatečně zaopatřeny z jiného systému. Bude se jednat o děti, které buďto žijí v zařízení pro péči o děti a mládež, nebo o děti, jejichž potřeby jsou uspokojovány na základě jiného právního předpisu. Na náhradní výživné tedy nedosáhne dítě svěřené do pěstounské, předpěstounské nebo poručenské péče, jeho potřeby jsou pokryty z příspěvku na úhradu potřeb dítěte dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Pokud by bylo výživné vyšší než částka příspěvku, má nezaopatřené dítě také nárok na rozdíl mezi těmito částkami. V praxi krajská pobočka Úřadu práce v okamžiku, kdy je dítěti přiznán nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte, podá soudu návrh na stanovení výživného, na jehož základě soud uloží rodičům povinnost výši výživného platit na účet příslušné pobočky Úřadu práce. Pakliže se rodiče neřídí

rozhodnutím soudu, je pobočka Úřadu práce oprávněna výživné vymáhat v plné výši, takže vymáhá i část výživného, které případně přesahuje výši příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Nárok na náhradní výživné by v takovém případě mělo dítě, jež nepobírá příspěvek na úhradu potřeb dítěte, jelikož je poživitelem důchodu z důchodového pojištění, a výše částky důchodu je vyšší než částka příspěvku.

Podmínka trvalého pobytu má několik výjimek vztahujících se k závazkům plynoucím z členství v EU nebo mezinárodních smluv, které jsou součástí právního řádu ČR. Zákon stanovuje výjimky z požadavku trvalého pobytu na území ČR pro osoby spadající do kategorie osob, kterým je nutné přiznat právo rovnosti nakládání. Právo rovnosti nakládání zde vyplývá ze závazků plynoucích pro ČR z mezinárodního práva. V tomto případě jde o přímo aplikovatelné předpisy Evropské unie, směrnice nebo o jiná mezinárodní ujednání, jakým jsou dvoustranné smlouvy.³⁴ K první výjimce, která se týká osob zaměstnaných nebo samostatně výdělečně činných v ČR a také osob, které si takové postavení ponechávají a mají právo na rovné zacházení podle předpisů EU, je nutno říci, že náhradní výživné se řadí mezi „sociální výhodu“, jejíž odkaz nalezneme v čl. 45 v odst. 2 SFEU nebo čl. 7 odst. 2 Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř společenství (nyní čl. 7 odst. 2 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011) kam se sociální výhoda řadí na základě judikatury ESD. Kdy podle ustálené judikatury ESD je potřeba nevykládat pojem „sociální výhoda“ restriktivně a je tak třeba vykládat veškeré výhody, ať už mají či nemají spojitost s pracovní smlouvou.³⁵ Sociální výhoda je poskytována nejen migrujícím pracovníkům, ale i rodinným příslušníkům migrujících pracovníků na základě nediskriminačního principu, neposkytnutí takové výhody, nesmí odradit dotčenou osobu od využití práva na volný pohyb osob v rámci EU. V případě ekonomicky neaktivních rodičů nárok na rovnost nakládání vyplývá ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. Směrnice ovšem umožňuje, za jistých podmínek, členským státům omezit pobytové právo v případě, že se osoba stane nepřiměřenou zátěží sociálního systému.³⁶

Další kategorií, jsou osoby s udělenou doplňkovou ochranou, kdy právo na sociální dávky vyplývá ze zákona č. 325/1999 Sb., o azylu. Dále Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne

³⁴ JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 5–6.

³⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. července 2007, sp. zn. C-213/05.

³⁶ JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 6.

25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajících rezidenty, zaručuje občanům zemí mimo EU, disponujících pobytovým statutem z jiné členské země EU, právo na volný pohyb osob a rovnost nakládání. Poslední kategorií jsou cizinci bez trvalého pobytu v ČR, kterým však nárok na náhradní výživné vyplývá z mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu ČR.³⁷

Autorka míní, že dané síto pro oprávněné osoby je nastaveno dobře. Okruh oprávněných osob je dostatečně široký a snaží se dostát závazkům plynoucích ze členství v EU. Zákon ovšem také pamatuje na děti, kterým je zajištěna výživa z jiných systémů a náhradní výživné jim nepřiznává, což autorka vidí jako velmi důležité kvůli požadavku na udržitelný státní rozpočet a nezneužívání systému.

3.3 Podmínky nároku na náhradní výživné

Na náhradní výživné má oprávněná osoba nárok, pokud k vymožení pohledávek na výživné probíhá buď exekuční řízení, nebo řízení o soudním výkonu rozhodnutí a zároveň má na území České republiky bydliště podle zákona o pomoci v hmotné nouzi.³⁸

Smyslem první podmínky, čili nutnosti probíhajícího exekučního řízení či řízení o soudním výkonu rozhodnutí, je podpora pouze těch osob, které se vzniklou situací snaží aktivně řešit, dále se zákonodárce snaží zabránit přebírání zodpovědnosti státem.³⁹ Tato podmínka je však poměrně kritizována, jak samotnými příjemci náhradního výživného⁴⁰, tak z řad odborné veřejnosti a to zejména z důvodu, že je často povinná osoba nemajetná, nedohledatelná, tudíž je vymožení pohledávky na výživné po povinném rodiči takřka nemožné a řízení je bezúčelné. Dále byly vyjádřeny obavy, že zahájení řízení může ještě prohloubit narušení již tak křehkých vztahů v rodině.⁴¹

Oprávněná osoba, žádající o náhradní výživné, je tedy povinna doložit skutečnost, že podala exekuční návrh nebo návrh na soudní výkon rozhodnutí, případně, že řízení bylo zastaveno pro nemajetnost povinné osoby. Přičemž řízení musí být z důvodu nemajetnosti zastaveno v období posledních čtyř měsíců před podáním žádosti, časové omezení je zde

³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., § 2.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 9.

⁴⁰ HÖHNE, Sylva a kol. *Náhradní výživné Souhrnná výzkumná zpráva* [online]. Praha: VÚPSV, 2022 [cit. 10. března 2024]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/2786931/vyzkum+-+náhradní%C3%AD+výživné+2022.pdf/b115008f-d309-582a-0ec5-218a3139f3af>.

⁴¹ VOKURKOVÁ, Iva. *Dva roky s náhradním výživným. Některé rodiny na to brzy ztratí nárok, ministerstvo mluví o změně zákona*. [online]. iRozhlas, 9. dubna 2023 [cit. 16. února 2024]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/ekonomika/alimenty-nahradni-vyzivne-ministerstvo-zdrvotnictvi_2304091410_afo.

z důvodu možné změny majetkových poměrů povinného v průběhu řízení o náhradní výživné nebo po přiznání náhradního výživného. Zákonodárce v tomto případě přihlíží ke snaze projevené oprávněnou osobou, přestože byla neúspěšná a finanční prostředky nelze po povinné osobě vymoci, přiznává zde nárok na náhradní výživné. Pokud by bylo exekuční řízení či řízení o soudním výkonu rozhodnutí zastaveno z jiného důvodu než z důvodu nemajetnosti, nárok na náhradní výživné nevznikne, popřípadě nebude již déle trvat.

Podmínka bydliště nezaopatřeného dítěte v České republice je pro tento zákon definována v § 5 odst. 6 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, který stanoví, že: „Osoba má bydliště na území České republiky, zejména pokud se zde dlouhodobě zdržuje, vykonává zde výdělečnou činnost, žije zde s rodinou, plní zde povinnou školní docházku nebo se zde soustavně připravuje na budoucí povolání, popřípadě existují jiné významné důvody, zájmy či aktivity, jejichž vzájemná souvislost dokládá sepětí této osoby s Českou republikou.“⁴² Jejím důvodem je především snaha zabránit čerpání sociální dávky osobami, které nemají k České republice trvalejší vztah.⁴³ Podmínka neplatí pro cizince, jenž je zároveň rodinným příslušníkem občana EU nebo států Evropského hospodářského prostoru, který je zaměstnaný, samostatně výdělečně činný, nebo si takové postavení ponechává a má právo na rovné zacházení dle předpisů EU nebo je rodinným příslušníkem osoby, které vyplývá nárok na dávku z přímo použitelného předpisu EU.⁴⁴ Vyjmutí cizinců z této podmínky vyplývá z politiky EU, již čl. 48 Římské smlouvy (dnes čl. 45 SFEU) zakotvil volný pohyb pracovníků uvnitř společenství, kdy se občané EU mohou volně pohybovat za účelem ucházení se o zaměstnání či přímo výkonu zaměstnání. Z toho vyplývá i odstranění veškeré diskriminace na základě státní příslušnosti, která je v rozporu se základními pilíři EU.⁴⁵

Důležité je také uvést, že ZNV nepodmiňuje přiznání nároku na náhradní výživné nepříznivou finanční situací osob žijících ve společné domácnosti a uplatňuje tedy plošný přístup. Ten zákonodárce zvolil s úmyslem nezatěžovat administrativu a nepřinášet zbytečnou byrokracii. Z Českého statistického úřadu také vyplývá, že v případě sólo rodičů je 30,1 % ohroženo chudobou a 30 % jich nepobírá výživné.⁴⁶ Jak již bylo uvedeno, nehrazení výživného

⁴² Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, § 5 odst. 6.

⁴³ Důvodová zpráva k zákonu 111/2006 Sb., obecná část.

⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., § 2.

⁴⁵ KOLDINSKÁ, Kristina a kol. *Právo sociálního zabezpečení. 7., podstatně přepracované vydání* [online databáze] Praha: C. H. Beck, 2018 [cit. 28. února 2024]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., obecná část.

je dle policejních statistik jedním z nejčastějších trestních činů,⁴⁷ je tedy na místě poskytnout dávku co nejširší skupině oprávněných. Tento systém se může jevit jako vhodný zejména s ohledem na koncepci náhradního výživného jako sociální dávky, která je následně po povinné osobě vymáhána.⁴⁸

Autorka má za to, že určitá forma přezkumu finanční situace osob žijících ve společné domácnosti by byla prospěšná, především z hlediska hospodárnosti a účelnosti distribuce financí ze státního rozpočtu. Jako zcela legitimní považuje důvody zákonodárce, pro které se rozhodl nárok na dávku tímto nepodmiňovat, ovšem negativní vliv na státní rozpočet, přestože by dítě bylo dostatečně zajištěno, se autorce nejeví jako nejšťastnější. Jedna z esenciálních podmínek pro vznik nároku na náhradní výživné, tedy probíhající exekuční řízení nebo řízení o soudním výkonu rozhodnutí, je z pohledu autorky požadována oprávněně. V této věci plně souhlasí se zákonodárcem, že je důležité, aby stát nepřebíral zodpovědnost za oprávněnou osobu, případně za zákonného zástupce oprávněné osoby nepřiměřeně a požadavek na aktivní snahu získání výživného skrze vykonávací řízení je na místě.

3.4 Účastníci řízení o náhradním výživném a rozhodující orgán

V řízeních dle ZNV je účastníkem řízení přímo oprávněná osoba. Jestliže oprávněná osoba nemá plnou procesní způsobilost, což nebude nikterak výjimečné vzhledem k tomu, že oprávněné osoby jsou často děti, musí být v rozsahu, ve kterém procesní způsobilost postrádá, zastoupena příjemcem. Příjemcem je osoba, k jejíž rukám, se má podle exekučního titulu, který je součástí žádosti o náhradní výživné, plnit vyživovací povinnost. Často bude osoba oprávněná rozdílná od osoby příjemce, tedy dítě a jeho zákonný zástupce. Vedle oprávněné osoby, je příjemce účastníkem řízení také v řízení o přeplatku.

V řízení ve věcech náhradního výživného je rozhodujícím orgánem Úřad práce České republiky, konkrétně krajské pobočky nebo pobočka pro hlavní město Prahu, místní příslušnost se určuje podle trvalého pobytu oprávněné osoby. Odvolání proti takovému rozhodnutí nemá odkladný účinek. ÚP rozhoduje i v řízení o přechodu pohledávky na výživné na stát.

3.5 Výše náhradního výživného a jeho změna a výplata

Účelem náhradního výživného je, aby dávka plně uhradila či dorovnala soudem stanovenou výši výživného, přičemž maximální možná dávka je nastavena na 3 000 Kč. Maximální výše dávky je navázána na průměr výši stanovovaného výživného krajskými soudy,

⁴⁷ Policie ČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2023*. [online]. 2024 [cit. 28. února 2024]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2023.aspx?fbclid=IwAR19hWhYMADCUuyzkyRPnaXKrKyAA1VktzTL8cSQppXapwO4SgfiwwuuPWc>.

⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., obecná část.

jehož částka činí přibližně 2 991 Kč a díky tomu se dotkne co nejširší skupiny osob, kterým není výživné hrazeno vůbec nebo jen částečně. Výše dávky se vypočte jako rozdíl mezi výší měsíční dávky výživného určené v exekčním titulu soudem a případným částečným plněním výživného povinnou osobou v daném měsíci, až do výše 3 000 Kč. Pokud však povinný plní výživné jinak než v měsíčních intervalech, stanoví se výše náhradního výživného na základě měsíčního průměru těchto částek.⁴⁹

Stává se, že v případě částečného plnění ze strany povinného není částka plnění každý měsíc totožná, je tedy nutné určit, jak se v takovém případě částka náhradního výživného vypočítá. Právní úprava v tomto případě stanovuje rozhodné období, z něhož bude vypočtena dávka náhradního výživného. Konkrétně je v takovém případě potřeba, aby se při stanovení částky, která bude na výživném vyplácena, vycházelo z určitého průměru. ZNV zvolil postup, kdy je náhradní výživné určeno podle průměru nedoplatených částek povinným na soudně stanoveném výživném za předchozí čtyři měsíce, částky tvořící rozdíl mezi soudně stanoveným výživným a reálně vyplaceným výživným se zprůměrují⁵⁰ a takto určený průměr, určuje výši částky náhradního výživného na následující čtyři měsíce. Zákodárce se snaží reflektovat dluh z nedávné minulosti a předpovídá pravděpodobné chování povinného do blízké budoucnosti.⁵¹

Autorka oceňuje zákonodárcův způsob řešení stanovení částky náhradního výživného v případě nekonzistentního hrazení výživného povinným. Čtyři měsíce jsou doba, která žadatele o náhradní výživné časově nezatíží s dokládáním vyplaceného výživného, ale je dostatečně krátká na to, aby se do ní mohla proměnlivost promítat. Maximální možná částka 3 000 Kč, která má reflektovat průměrné výživné přiznané soudním rozhodnutím, poté ve většině případů slouží účelu, kdy má dávka náhradního výživného suplovat oprávněné osobě nehrazené výživné. Je to tedy částka, která je reálnou pomocí pro oprávněné osoby. Do budoucna pak bude rozhodné, po kolika letech se částka bude navyšovat, aby korelovala s životními náklady.

3.5.1 Změna výše náhradního výživného

Výše náhradního výživného se mění spolu se změnou výše výživovací povinnosti, která reaguje na podstatnou změnu poměrů. Podstatnou změnou poměrů se dá v tomto případě popsat stav, jenž se neshoduje se stavem, který zde byl při předchozím rozhodnutí. Pak nezáleží na

⁴⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., obecná část.

⁵⁰ Pokud nedoplatek na výživném činí více, než 3 000 Kč, pro výpočet pracujeme se sumou 3 000 Kč. To kvůli omezení částky náhradního výživného právě částkou 3 000 Kč.

⁵¹ JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. s. 12

tom, zda jde o změnu na straně povinného nebo oprávněného a zda jsou příčiny objektivního či subjektivního charakteru.⁵² Pokud se změní výše vyživovací povinnosti, má oprávněná osoba dle § 9 odst. 1 ve spojení s § 13 odst. 1 písm. a) ZNV povinnost o této skutečnosti do 8 dnů informovat ÚP. Účinky změny výše náhradního výživného nastanou kalendářním měsícem, kdy se titul určující novou výši vyživovací povinnosti stal vykonatelným. Jestliže oprávněná osoba informační povinnost nesplní, náhradní výživné se zvýší od kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém byla oznámena skutečnost, že došlo ke zvýšení výše vyživovací povinnosti. Naopak, pokud došlo ke snížení výše vyživovací povinnosti, snižuje se náhradní výživné od kalendářního měsíce, ve kterém došlo ke snížení výše vyživovací povinnosti, případně úřad zahájí řízení o přeplatku dle § 12 ZNV a oprávněný bude muset přeplatek, který mu vznikl, vrátit.⁵³

Další změna náhradního výživného může nastat v souvislosti hrazení dávky výživného povinnou osobou v případě, že každý měsíc hradí na výživné jinou částku. Pokud je výživné stanoveno na čtyři kalendářní měsíce výše uvedeným způsobem, vzniká oprávněnému povinnost dokládat plnění výživného do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, na který bylo výživné již stanoveno.⁵⁴

3.5.2 Rozhodnutí o změně výše náhradního výživného

V případě, že se v návaznosti na změnu výše vyživovací povinnosti nebo v souvislosti se změnou uhrazené částky na výživné povinnou osobou změní výše náhradního výživného, rozhodnutí o této skutečnosti se nevyhotovuje písemně, ale poznamená se do spisu. Tímto okamžikem se stává vykonatelným a oprávněné osobě se dostane písemné vyrozumění. Toto rozhodnutí je prvním úkonem v řízení, které tímto i zahajuje. Písemně se rozhodnutí vyhotoví v případě, kdy o to oprávněná osoba požádá krajskou pobočku Úřadu práce ČR, pokud tak učiní do 15 dnů ode dne výplaty nově stanovené výše náhradního výživného. Oprávněná osoba má poté možnost se dle SŘ proti rozhodnutí odvolat. V případě marného uplynutí lhůty pro požádání o písemné vyhotovení rozhodnutí nebo marné uplynutí lhůty pro odvolání, nabývá rozhodnutí právní moci.⁵⁵

⁵² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 280.

⁵³ K tomu kapitola 3.8 této práce

⁵⁴ JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. s. 12

⁵⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., obecná část.

3.5.3 Povinnosti oprávněných osob

O změně skutečností, rozhodných pro trvání nároku na náhradní výživné, jeho výplatu nebo výši, je oprávněná osoba povinna informovat příslušnou pobočku ÚP do osmi dnů ode dne změny předmětných skutečností. Tento požadavek nařizuje oprávněné osobě proaktivní přístup v případech změny bydliště oprávněné osoby, změny v exekučním řízení, eventuálně ve výkonu rozhodnutí, dále v případě, že oprávněná osoba již není déle nezaopatřená nebo při změně výše výživného určené exekučním titulem apod. Lhůta osmi dnů pro oznámení rozhodných skutečností je užívána také v případě jiných, měsíčně se opakujících sociálních dávek, jako je příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, je ale společná i pro dávku jednorázovou, mimořádnou okamžitou pomoc.⁵⁶ Lhůta osmi dnů nemá vliv na rozhodné období čtyř měsíců, v případech proměnlivého hrazení výživného povinným.⁵⁷ Oprávněná osoba je také povinna na výzvu ÚP prokázat skutečnosti, z nichž vyplývá nárok na dávku. ÚP oprávněnou osobu k předložení skutečností vyzve, má-li pochybnosti o jejich trvání.

ZNV dále zavazuje k obecné součinnosti, kdy na výzvu ÚP, musí všechny fyzické či právnické osoby sdělit údaje či skutečnosti rozhodné pro náhradní výživné. Této skutečnosti bude opět využíváno především v pochybnostech o trvání nároku na náhradní výživné. Konkrétně se bude jednat o spolupráci s exekutory, soudními vykonavateli, zaměstnavatelem povinného nebo samotným povinným ve věci plnění vyživovací povinnosti.⁵⁸

3.5.4 Výplata náhradního výživného

Náhradní výživné se vyplácí měsíčně, a to za uplatnění principu zpětného plnění, kdy se náhradní výživné vyplácí v kalendářním měsíci následujícím po kalendářním měsíci, za který dávka oprávněné osobě náleží. Dávka je vyplácena převodem na bankovní účet určený oprávněnou osobou nebo poštovním poukazem v českých korunách zaokrouhlených na celé koruny nahoru. Způsob výplaty si zvolí oprávněná osoba již v žádosti o náhradní výživné. Není vyloučeno, aby platba náhradního výživného směřovala za určitých okolností na zahraniční bankovní účet, především se jedná o situace, kdy nárok na náhradní výživné vyplývá z přímo použitelných předpisů EU. Na žádost oprávněné osoby ÚP změni způsob výplaty náhradního výživného, a to následující kalendářní měsíc po kalendářním měsíci, v němž došlo k doručení žádosti o změně způsobu výplaty. Je vyloučeno žádat o náhradní výživné zpětně, tudíž k první výplatě náhradního výživného dojde nejdříve v kalendářním měsíci, ve kterém došlo k podání

⁵⁶ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, § 49 odst. 2 písm. a).

⁵⁷ JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 37.

⁵⁸ Tamtéž, s. 37–38.

žádosti. Za účelem finanční úspory a jednodušší administrativy se dávka vyplácí jednou za čtyři kalendářní měsíce se splatností do konce kalendářního měsíce následujícího po posledním kalendářním měsíci období, za které je náhradní výživné nárokováno, pokud nedosahuje výše přiznaného náhradního výživného alespoň 100 Kč.

V případě, že je výživné stanoveno na čtyři kalendářní měsíce, pak bude vyplaceno, jestliže oprávněná osoba nejpozději do konce prvního kalendářního měsíce doloží výši uhrazeného výživného za poslední čtyři měsíce, které předcházely kalendářním měsícům, pro které se zkoumá nárok na výplatu dávky. Jedná se především o doložení výpisem z účtu, poštovní poukázkou nebo písemným potvrzením v případě platby výživného povinným v hotovosti, případně prohlášením, že na výživném nebylo uhrazeno ničeho⁵⁹. Pokud tuto skutečnost oprávněná osoba nedoloží, výplata výživného se od měsíce, do konce, kterého bylo třeba doložit výši uhrazeného výživného povinným, rozhodnutím zastaví. Nárok na náhradní výživné rozhodnutím vydaným ÚP úplně zanikne, pokud k prokázání výše uhrazeného výživného nedojde ani do konce posledního kalendářního měsíce rozhodného období čtyř kalendářních měsíců, pro které se měla výše dávky určit. ÚP případně rozhodne o zastavení nebo zániku nároku na náhradní výživné v řízení, vedeného z moci úřední, které zahajuje doručením oznámení dle § 46 SŘ a současně zde dává možnost vyjádřit se oprávněné osobě k podkladům rozhodnutí podle § 36 odst. 3 SŘ.

3.6 Žádost o náhradní výživné a přílohy k ní

Žádost o náhradní výživné se podává písemně na vzorovém tiskopise uveřejněném Ministerstvem práce a sociálních věcí krajské pobožce Úřadu práce podle místa trvalého pobytu oprávněné osoby. Obsah žádosti tvoří náležitosti uvedeny v § 37 odst. 2 SŘ, jako označení účastníků, musí být patrné kdo podání činí, čeho se týká a čeho se domáhá, v případě fyzické osoby musí být v návrhu uvedeno celé jméno, datum narození a místo trvalého pobytu, v případě jiné doručovací adresy, také tato druhá adresa dle § 19 odst. 4 SŘ.

Obdobné náležitosti se týkají také právnické osoby, zákon požaduje uvedení názvu společnosti, identifikační číslo osob (nebo jiný obdobný údaj), adresu sídla, popřípadě adresu pro doručování. Dále se v žádosti vyplní informace o vykonávacím řízení k vymožení pohledávky na výživné, které obsahují údaje o orgánu, u něhož byl podán návrh předcházející vykonávacímu řízení, identifikaci povinné osoby, předmět řízení a spisovou značku pod kterou

⁵⁹ JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 22–23.

jsou exekuce či soudní výkon rozhodnutí vedeny. V podání se též uvede způsob výplaty náhradního výživného.

Vzhledem k tomu, že se při posuzování žádosti vychází z údajů uvedených žadatelem v podání a v případě neplnění vyživovací povinnosti povinnou osobou lze vycházet pouze z prohlášení učiněného žadatelem, se žadatel zároveň v žádosti poučí, že se v případě uvedení nepravdivých údajů o skutečnostech rozhodných pro vznik nároku na náhradní výživné dopouští trestného činu podvodu dle § 209 TZ.

Výčet dokumentů potřebných doložit k žádosti o náhradní výživné nalezneme v § 7 odst. 3 ZNV, doloženými dokumenty se dokládá skutkový stav popsáný v žadatelově podání. Základní podmínkou pro nárok na náhradní výživné je probíhající exekuční řízení či řízení o soudním výkonu rozhodnutí (nebo zastavení řízení pro nemajetnost), z toho je odvozena podmínka pro žadatele, který musí doložit úředně ověřenou kopii exekučního titulu, jež upravuje vyživovací povinnost k nezaopatřenému dítěti, z dokumentu musí být patrné, kdo má povinnost výživné platit, jeho výše a k rukám koho a kdy má být hrazeno. Jedná se tak o rozsudek o stanovení vyživovací povinnosti, nebo soudem schválenou dohodu o výživném. Místo úředně ověřené kopie může žadatel předložit u příslušné krajské pobočky Úřadu práce originál nebo stejnopis a pracovník daného ÚP vytvoří kopii exekučního titulu.⁶⁰

Pro potřeby výpočtu výše náhradního výživného se k žádosti přikládá doklad o částečném či úplném uhrazení částky na výživné povinným, k tomu poslouží výpis z účtu, poštovní poukaz nebo potvrzení o zaplacení částky na výživném. Případně žadatel musí dodat také smlouvu o postoupení pohledávky na výživné. Pokud povinný na výživném nehradí ničeho a pohledávka na výživné nebyla postoupena, doloží žadatel o této skutečnosti prohlášení. Dále žadatel k žádosti dokládá nezaopatřenost dítěte, kterou prokáže rodným listem u dětí plnicích povinnou školní docházkou, u starších dětí potvrzením o studiu nebo listinou prokazující stav nezaopatřenosti ze zdravotních důvodů, z důvodu zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání bez nároku na podporu v nezaměstnanosti nebo na podporu při rekvalifikaci.⁶¹ Pokud je výživné vymáháno v zahraničí, je nutné přiložit k žádosti doklad o podání návrhu na výkon rozhodnutí příslušnému orgánu v zahraničí nebo žádost o vymáhání výživného skrze Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v českém, popřípadě ve slovenském jazyce.⁶²

⁶⁰ JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 19.

⁶¹ K tomu § 11 odst. 1 písm. a) až c) a odst. 2 zákona č. 177/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

⁶² K tomu § 16 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

3.7 Zánik nároku na náhradní výživné

Jestliže oprávněná osoba déle nesplňuje podmínky na náhradní výživné, nárok na náhradní výživné zaniká, to stejné platí v případě, že nedoloží ve lhůtě stanovené ÚP skutečnosti, které ji opravňují nadále čerpat dávku.⁶³ Nárok na náhradní výživné zaniká nejpozději po 48 výplatách náhradního výživného, nárok na náhradní výživné má tedy nezaopatřené dítě, po dobu čtyř let, a to díky nedávné novele⁶⁴. Před novelu doba, po kterou mohlo být náhradní výživné vypláceno, činila 24 měsíců. K této změně došlo zejména s úmyslem prodloužit období, po které bude možnost využitím konvenčních nástrojů pro vymáhání výživného apelovat na morálku povinného a stabilizovat finanční situaci rodiny, přičemž se v mezidobí nezaopatřené dítě vyhne nepříznivé finanční situaci.⁶⁵ Osobám, které náhradní výživné pobíraly od samého začátku účinnosti ZNV, tedy od 1. 7. 2021 a mělo jim 24 měsíců, podle znění ZNV před novelou, uplynout 1. 7. 2023, náleží měsíční dávka výživného i zpětně za období od 1. 7. 2023, do účinnosti novely.⁶⁶

Autorka rozumí argumentům zákonodárce, problematické je, že tyto argumenty budou aktuální, i kdyby byla podpůrčí doba výplaty náhradního výživného trojnásobně prodloužena. Vždycky bude žádoucí, aby dítě bylo finančně podporováno a byly mu poskytnuty finance na řádnou výživu. Je potřeba se ptát, jestli je efektivní jít touto cestou prodlužování podpůrčí doby, nebo zda by nebylo výhodnější využít jiné mechanismy pro zajištění výživného ze strany povinného, který je nakonec tím, kdo má k nezaopatřenému dítěti vyživovací povinnost. Z pohledu autorky by právě tato cesta byla vhodná. Vyřešila by nejen prodlužování podpůrčí doby, mohla by vést k tomu, že by vyživovací povinnost stanovená soudem byla řádně plněna a tudíž by nebyla potřeba toliko využívat institutu náhradního výživného.

3.8 Zastavení výplaty náhradního výživného a vrácení přeplatku

Při pochybnostech o dalším trvání nároku na náhradní výživné ÚP vyzve oprávněnou osobu, aby trvání nároku doložila. V opačném případě ÚP ex offo výplatu náhradního výživného zastaví, uloží lhůtu k dodatečnému prokázání, že podmínky pro výplatu náhradního výživného trvají, a případně rozhodne o obnovení výplaty dávky. Pokud oprávněná osoba neprokáže trvání nároku ani v dodatečné lhůtě, náhradní výživné mu ÚP rozhodnutím odejme,

⁶³ K tomu kapitola 3.8 této práce.

⁶⁴ S účinností od 1. listopadu 2023 ji zakotvil zákon č. 322/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).

⁶⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 322/2023 Sb., obecná část.

⁶⁶ Zákon č. 322/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).

v tomto případě lze o náhradní výživné žádat znovu, nejdříve však po uplynutí čtyř kalendářních měsíců, počínaje koncem měsíce, ve kterém došlo k odnětí dávky. Zastavit výplatu výživného lze také na žádost oprávněné osoby.

Jestliže byl příjemce náhradního výživného nepoctivý ve vztahu k výši výživného nebo nároku na výživné, je povinen vrátit náhradní výživné nebo jeho část, to i v případě, že se jedná o již spotřebované výživné. Ustanovení § 12 ZNV se dotýká právě příjemců, kteří si byli vědomi toho, že na dávku oni nebo oprávněná osoba nárok nemají nebo mají, ale v jiné výši, a přesto dávku přijali nebo přímo takto nesprávně vyplacení dávky způsobí, jedná se tak v podstatě o bezdůvodné obohacení. Promlčecí lhůta je tři roky, začíná běžet ode dne, kdy bylo náhradní výživné nesprávně poskytnuto, z tohoto je několik výjimek, kdy se promlčení doba staví. Do promlčecí doby se nezapočítává doba, kdy probíhá řízení o opravném prostředku, o žalobě proti rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek, po dobu řízení o soudním výkonu rozhodnutí, po dobu řízení o exekuci a jejich provádění, také po dobu, po kterou jsou kvůli úhradě přeplatku prováděny srážky ze mzdy.

3.9 Přechod pohledávky na stát a její vymáhání

Náhradní výživné se vyplácí nezaopatřenému dítěti místo výživného, které mu má být plněno ze strany povinného. Tato pohledávka na výživné, vyplacením náhradního výživného nezaniká, ale ve výši vyplaceného náhradního přechází na stát. Tento mechanismus je pro státní dávku hrazenou ze státního rozpočtu netypický, ale zajišťuje, aby požadavek nepřebírání odpovědnosti státem a požadavek na zajištění výživy pro nezaopatřené dítě byly v rovnováze.

Po zániku nároku na náhradním výživném, o tom, které pohledávky a v jakém rozsahu budou přecházet na stát rozhoduje ÚP, vede správní řízení a ve věci vydává správní rozhodnutí. Zánikem nároku je myšlen konečný zánik, kdy již nelze opětovně podat žádost o náhradní výživné. V praxi se bude jednat o případy, kdy již nezaopatřené dítě vyčerpalo všech 48 možných dávek náhradního výživného nebo v okamžiku, kdy již nebude splněna podmínka nezaopatřenosti.⁶⁷ Počet pohledávek přecházejících na stát, bude záležet na výši jistin pohledávek, jejich součet musí odpovídat hodnotě vyplacených dávek. Na stát přechází prvně pohledávky nejméně zajištěné, pokud je míra zajištění shodná, tak přechází nejdříve splatné. Oprávněné osobě tudíž zůstávají pohledávky s vyšší mírou zajištění. Na stát nepřechází příslušenství, které vzniklo před vyplacením náhradního výživného, oprávněné osobě je tak

⁶⁷ JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. s. 42.

zachováno i právo na náhradu škody, která vznikla v souvislosti s neplněním vyživovací povinnosti.

Po vymezení, jaké konkrétní pohledávky přejdou na stát rozhodnutím ÚP, vyzve ÚP oprávněnou osobu k podání návrhu na vstup státu místo dosavadního věřitele do vykonávacího řízení. Oprávněná osoba má dle § 15 odst. 3 ZNV povinnost tento návrh podat, jinak nahradí škodu, která vznikla pobíráním náhradního výživného.⁶⁸ Jestliže není možné, aby stát vstoupil do probíhajícího vykonávacího řízení, podá ÚP sám návrh na zahájení exekučního řízení nebo řízení o soudním výkonu rozhodnutí, pokud částka, která byla na náhradním výživném plněna, přesahuje 3 000 Kč, nebo pokud bylo dřívější vykonávací řízení zastaveno pro některý z vymezených důvodů podle OSŘ. Návrh ÚP nepodá, v případě, že byl výkon rozhodnutí zastaven dle § 268 odst. 1 písm. a), b), e), g) OSŘ, jedná se například o zastavení vykonávacího řízení pro nemajetnost dlužníka nebo pro zrušení rozhodnutí soudu o výživném, které bylo podkladem vykonávacího řízení. Úspěšně vymožená pohledávka, která přešla na stát, je součástí státního rozpočtu,⁶⁹ přičemž ZNV počítá s pouze 10% návratností vyplacené částky na náhradním výživném.⁷⁰

Autorka považuje právní úpravu přechodu pohledávky na stát za dobře nastavenou a přívětivou k osobám čerpající náhradní výživné. Vzhledem k tomu, že osoby oprávněné jsou často děti, je žádoucí jim poskytnout výhody související s přechodem pohledávky a zachovat jim právo na příslušenství.

3.10 Finanční dopady náhradního výživného

Jak bylo nastíněno výše, i když je sociální dávka koncipována jako zpětně vymahatelná, už v důvodové zprávě k ZNV se počítá pouze s 10 % návratností. Při tvorbě ZNV nebyly k dispozici data, která by udávala, vůči kolika dětem není plněno soudně stanovené výživné. Z dat, která byla k dispozici, vycházelo, že v roce 2017 bylo vydáno celkem 44 557 rozhodnutí upravující výživné. Při legislativní tvorbě, pak zákonodárci pracovali s 24 000 žádostmi o náhradní výživné za rok, dále pracovali s průměrnou výší výživného v částce 2 991 Kč, která vychází z dat Krajských soudů. Částka, vydaná na výplatu dávek náhradního výživného, spolu s administrativními náklady a s odečtem výtěžku získaného z vymáhání pohledávek na výživném, tvoří konečný předpoklad nákladů na náhradní výživné ve výši 890 654 000 Kč za

⁶⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., § 15

⁶⁹ JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. s. 42–43.

⁷⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., obecná část.

první rok po účinnosti zákona.⁷¹ Po téměř třech letech od přijetí ZNV stále nemáme k dispozici konečná data, to zejména v souvislosti se stále trvajícím nárokem oprávněných osob na výplatu dávky. Novela, která nabyla účinnosti 1. 11. 2023, prodloužila výplatu náhradního výživného z původních 24 měsíců na 48 měsíců a z naprosté většiny rozhodnutí o přechodu pohledávky bude vydáno až na konci tohoto období. Co je ovšem známo, je počet žádostí o náhradní výživné, kterých je výrazně méně, než se předpokládalo. V době přijetí novely pobíralo dávku cca 9 000 nezaopatřených dětí.⁷²

Novela také přinesla jeden nepříznivý aspekt, týkající se návratnosti dávek vyplacených na náhradním výživném. Při současném mechanismu zpětného vymáhání, kdy se o přechodu pohledávky na stát rozhoduje až po zániku nároku na náhradní výživné, nově po uplynutí podpůrní doby 48 měsíců, má stát zhoršenou pozici při vymáhání pohledávky. K promlčení nároku u každé jednotlivé částky výživného dochází po třech letech, což je problém při zastavení vykonávacího řízení z důvodu nemajetnosti osoby, nedochází tak ke stavení lhůt a nárok se tak může promlčet.⁷³

Autorka se domnívá, že tento mechanismus zpětného vymáhání náhradního výživného má spíše než získat finance vynaložené na náhradní výživné zpět do státního rozpočtu, apelovat na morálku povinných osob. Je tedy otázkou, zda stojí za to, následný regres zachovat. Odpověď na ni bychom zjistili, kdybychom věděli, jaká je reálná návratnost a jestli nejsou náklady vynaložené na vymození pohledávky větší než samotný výtěžek. Jak je detailněji rozepsáno v následujících kapitolách, například Slovensko ve věci náhradního výživného ustoupilo od vymáhání pohledávky, právě z důvodu zanedbatelného, až nulového zisku. Dle autorky je důležité porovnat právě tyto dva aspekty, morální působení na povinného a finanční výsledek. Pokud by náhradní výživné nebylo zpětně vymáháno, mohlo by to špatně ovlivnit i do té doby poctivé plátce výživného a stát by až přílišně přebíral odpovědnost za rodiče či rodinné příslušníky, pokud jsou povinni k výživnému oni. Na druhou stranu si autorka nemyslí, že by to výrazně ovlivnilo neplatiče výživného, na jejich morálku bylo apelováno již dlouho předtím, v průběhu probíhajícího vykonávacího řízení, a to bezvýsledně. Jestliže se ukáže, že vymáhání pohledávek státem přinese aspoň nějaký profit, stojí za to, následný regres vůči povinným zachovat, především z principu samotného institutu náhradního výživného

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Důvodová zpráva k zákonu č. 322/2023 Sb., obecná část.

⁷³ MIŠŮR, Filip. *Novela zákona o náhradním výživném, kterým se prodlužuje tzv. podpůrní doba pro poskytování náhradního výživného, nabyla účinnosti* [online]. IusFocus, 8. listopadu 2023 [cit. 23 března 2024]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.upol.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgnpwszs7gm4ta&groupIndex=1&rowIndex=0>.

a z morálního hlediska. Jaký bude konečný výsledek a příjem do státní kasy, ukáže až čas. Do té doby nelze vznést jednoznačný verdikt, zda stojí za to zpětné vymáhání vůči povinnému zachovat.

4 Náhradní výživné v rámci EU a komparace vybraných právních úprav

Vymáhání výživného pro nezaopatřené dítě je s rostoucí rozvodovostí a přibývajících mezinárodními partnerstvími v rámci EU stále větším problémem,⁷⁴ rozsudky vydané ve členském státě EU jsou sice vykonatelné bez dalších formálních požadavků,⁷⁵ ale neexistuje žádný celounijní systém, který by vymáhání pohledávky na výživné zajišťoval. Na vymáhání pohledávky na výživné se vztahují pouze předpisy dané země, kdy je náhradní výživné pro nezaopatřené dítě právně zakotveno pouze v některých vnitrostátních právních řádech.⁷⁶

Co by však mělo být společné pro všechny členské státy, je účel právních úprav týkající se vyživovací povinnosti pro nezaopatřené dítě. Jedním z účelů mimo jiné zakotvených v Úmluvě o právech dítěte je právo na sociální zabezpečení, konkrétně pak také právo na výživu. Dále u všech činností týkající se dětí musí být zohledněn nejlepší zájem dítěte.⁷⁷ Lze si tedy odvodit, že institut náhradního výživného je jedním z nástrojů, jak dostat závazkům vyplývajících z členství v EU. Momentálně je institut náhradního výživného (či institut s obdobným mechanismem), kromě ČR, obsažen například v právních předpisech Slovenska, Německa, Polska, Rakouska, Maďarska, Francie, Estonska nebo Finska.

Právní úpravy jednotlivých států se od sebe dost liší. V obecné rovině se můžeme zaměřit na některé základní mechanismy, kterými se právní úpravy odlišují. Prvním z faktorů je zpětné vymáhání částky z náhradního výživného po povinné osobě. Většinou praxí je snaha o vymožení částky po povinném, takto právní úpravu nastavilo například Rakousko, Německo, Maďarsko, Dánsko, Francie a v neposlední řadě Česká republika, naopak Slovensko pro neefektivitu od vymáhání částky náhradního výživného po povinném upustilo. Převážná část zemí, která náhradní výživné poskytuje, stanovuje dobu, po kterou povinná osoba neplní svou vyživovací povinnost, aby mohlo být přiznáno náhradní výživné, v Německu a v Rakousku se předchozí neplnění povinnosti platit výživné nesleduje. Dále je rozdílná praxe týkající se finanční situace rodiče žijícího s dítětem v jedné domácnosti. Například Polsko, Rakousko, Slovensko, Maďarsko a Belgie posuzují finanční situaci rodiče, který výživné

⁷⁴ CURRY-SUMNER, Ian. *Transnational recovery of child maintenance in Europe: The future is bright, the future is central authorities*. Dny veřejného práva [online], 2007, s. 937 [cit. 23. ledna 2024]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/Souhrn_Final.pdf.

⁷⁵ Haagský protokol ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti.

⁷⁶ *Časté otázky – Vyživovací povinnosti – podpora pro rodinné příslušníky* [online]. Your Europe, 2. května 2022 [cit. 13. března 2024]. Dostupné z: https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/maintenance/faq/index_cs.htm.

⁷⁷ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

nárokuje. Ovšem v České republice, Německu, Francii nebo Dánsku finanční situace přiznání náhradního výživného nijak neovlivňuje.⁷⁸

Autorka se domnívá, že česká právní úprava je nastavena s ohledem na výše zmíněné základní aspekty vesměs dobře. Především snaha o vymožení výživného je na místě. Lze si představit situace, kdy by institut náhradního výživného mohl vést k demotivaci povinné osoby výživné pro nezaopatřené dítě vůbec hradit. Autorka, jak již nastínila výše, také rozumí nepodmiňování dávky náhradního výživného finanční situací rodiče žadatele, případně osob žijících v jedné domácnosti, ale podmínění nároku na náhradní výživné finanční situací považuje za lepší variantu. Má za to, že se státním rozpočtem by se mělo zacházet hospodárně a finance by měly směřovat tam, kde je jich opravdu třeba.

V následujících podkapitolách se autorka věnuje zahraničním úpravám institutu náhradního výživného, konkrétně slovenské a polské právní úpravě a jejich komparaci s úpravou tuzemskou. V rámci porovnávání se zaměřuje na určité aspekty právních úprav, především na vymezení oprávněných osob, podmínek pro přiznání nároku na náhradní výživné ve smyslu plnění vyživovací povinnosti povinným, způsob určení výše výživného a jeho maximální výši, požadavek následného regresu a další prvky, kterými se jednotlivé právní úpravy významně odlišují.

4.1 Slovenská právní úprava

Slovensko má ve své legislativě institut náhradního výživného od roku 2002, má tedy oproti ČR skoro dvacetiletou praxi a mělo za tu dobu šanci zjistit, jaké mechanismy fungují a které se toliko neosvědčily. Aktuální právní úpravu institutu, ale i historický exkurz předestírá autorka níže.

4.1.1 Historický vývoj právní úpravy náhradního výživného

Institut náhradního výživného slovenský právní řád zná již od roku 2002, zakotvil ho zákon č. 245/2002 Z. z., o náhradnom výživnom a Fonde náhradného výživného, i když tato právní úprava byla účinná pouze necelý měsíc.⁷⁹ Řízení o nároku na náhradní výživné se zahajovalo návrhem, který přijímal Fond náhradního výživného. K samotnému návrhu pak musel žadatel předložit rozhodnutí soudu o určení výživného na nezaopatřené dítě, potvrzení obce nebo městské části o tom, že s nezaopatřeným dítětem žije ve společné domácnosti a že se o něj řádně stará, potvrzení školy nebo zařízení, ve kterém se dítě připravuje na budoucí povolání, že si řádně plní školní docházku, informaci o adrese trvalého pobytu povinného,

⁷⁸ ZAHOŘÁKOVÁ, Renata a kol. *Výživné a zálohové výživné ve vybraných evropských státech* [online], 2015 [cit. 28. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/doc/00/10/81/00108111.pdf>.

⁷⁹ Platným se zákon stal 10. dubna 2002, účinný byl od 1. listopadu 2002 do 29. listopadu 2002.

pokud je žadateli známá, důkazní materiál prokazující, že se žadatel domáhá soudní cestou vyplacení náhradního výživného, které povinný neuhradil minimálně 3 po sobě následující měsíce, dále také prohlášení žadatele o přijetí zodpovědnosti a trestněprávních následků spojených s uvedením nepravdivých údajů v žádosti. I když návrh přijímal Fond náhradního výživného, o nároku rozhodovalo Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky. Fond poté vyplácel náhradní výživné⁸⁰, přecházela na něj pohledávka, kterou měl oprávněný za povinným a také ji sám vymáhal.⁸¹ Zákon byl novelizován 30. 11. 2002, v podstatě se stejnými účinky, jako by byl zákon zrušen. Byl totiž zrušen Fond náhradního výživného a všechny pohledávky tímto přešly na Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky. Důvodem byla nedostatečná propracovanost zákona, co se týče například právních otázek týkajících se výše náhradního výživného, nebo způsobu vymáhání pohledávky za povinným. Dále zákon nerespektoval kompetence správních orgánů a škol, kdy jim zakládal nové povinnosti, a konečně největším problémem byla shodnost náhradního výživného se sociální dávkou pro nezaopatřené dítě dle § 40 odst. 7 zákona č. 195/1998 Z. z., o sociálnej pomoci, stát dávku vyplácel oprávněné osobě, vůči které povinný neplnil vyživovací povinnost. Nárok oprávněné osoby až do výšky poskytnuté sociální dávky přecházel na stát.⁸²

Následující právní úpravou upravující náhradní výživné byl zákon č. 452/2004 Z.z., o náhradnom výživnom, účinný od 1. 1. 2005. Ten určil 1,2násobek sumy životního minima pro nezaopatřené dítě jako maximální výši náhradního výživného. Lépe a detailněji specifikoval podmínky nároku, nárok byl omezen výší příjmů žadatele (a fyzických osob, které se posuzují společně s žadatelem), který nesměl být vyšší než 2,2násobek životního minima společně posuzovaných osob. K žádosti nově žadatel nemusel připojovat potvrzení o řádné péči o nezaopatřené dítě, ale přibyla mu povinnost doložit své příjmy, popřípadě příjmy osob, které se posuzují společně. Pokud byl žadateli uznán nárok na náhradní výživné, podal příslušný orgán podnět orgánům činným v trestním řízení na zahájení trestního stíhání povinného pro zanedbání povinné výživy.⁸³

⁸⁰ Základní finanční zdroj fondu tvořil vklad ve výši 1 500 000 000 Sk poskytnutý Fondem národního majetku Slovenskej republiky.

⁸¹ Zákon č. 245/2002 Z.z., o náhradnom výživnom a Fonde náhradného výživného a ktorým sa mení a doplňa zákon č. 94/1963 Zb. Zákon o rodine v znení neskorších predpisov, Národnej rady Slovenskej republiky.

⁸² Národná rada Slovenskej republiky, III. volebné obdobie. *Vládny návrh zákona ktorým sa mení a doplňa zákon č. 245/2002 Z. z. o náhradnom výživnom a Fonde náhradného výživného a ktorým sa mení a doplňa zákon č. 94/1963 Zb. Zákon o rodine v znení neskorších predpisov* [online]. Parlamentná tlač č. 54. Dátum doručenia 31. října 2002 [cit. 20. března 2024]. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=186067>.

⁸³ Zákon č. 452/2004 Z.z., o náhradnom výživnom.

4.1.2 Aktuální právní úprava náhradního výživného

Aktuální právní úprava výživného na Slovensku vychází ze zákona č. 36/2005 Z. z., o rodině, výživnému se zde věnuje 3. část zákona. Výše vyživovací povinnosti se odvozuje od majetkových poměrů, možností a schopností daného rodiče. Minimální výše je však stanovená na 30 % životního minima na nezaopatřené neplnoleté dítě nebo na nezaopatřené dítě podle zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime, tato výše je od 1. 7. 2023 stanovena na 122,77 EUR. V zákoně o rodině ve společných ustanoveních, konkrétně v § 80, je zakotvena možnost poskytování náhradního výživného podle zvláštního předpisu.⁸⁴

Tímto předpisem je zákon č. 201/2008 Z. z., o náhradnom výživnom, který nabyt účinnosti 1. 1. 2009. V otázce oprávněných osob, je slovenská právní úprava obdobná, jako právní úprava tuzemská. Na náhradní výživné má nárok nezaopatřené dítě, kterým je dítě do skončení povinné školní docházky, nejdéle do dovršení 25 let věku, pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání, také to, které se nemůže soustavně připravovat na povolání studiem nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, dále také dítě, které je neschopno se připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnosti pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, nejdéle do dosažení zletilosti. Oproti Česku Slovensko rozšiřuje výčet o dítě, které je osvobozeno od povinnosti docházet do školy,⁸⁵ a dítě vzdělávané v základní škole pro žáky se zdravotním znevýhodněním.⁸⁶

Nárok na náhradní výživné je podmíněn, stejně jako v České republice, neúspěšným vymáháním pohledávky na výživném. Ve slovenské právní úpravě musela osoba oprávněná, pro přiznání nároku na náhradní výživné, podat návrh na exekuci na vymožení pohledávky na výživném z důvodu, že není plněna vyživovací povinnost, dříve určená rozhodnutím soudu. Alternativně platí podmínka podání návrhu na výkon rozhodnutí v cizině, popřípadě vymáhání výživného v cizině není možné. Právní úprava Slovenska oproti ZNV přiznává dávku sirotkovi, jemuž nevznikl nárok na sirotčí důchod či na sirotčí výsluhový důchod,⁸⁷ nebo je jeho výše nižší, než by byla výše náhradního výživného. Nárok také vzniká, pokud rozhodnutím soudu byla povinné osobě uložena povinnost hradit výživné oprávněné osobě slovenskému Úřadu

⁸⁴ Zákon č. 36/2005 Z. z., o rodině.

⁸⁵ Osvobozeny od povinné školní docházky mohou být děti se zdravotním znevýhodněním dle zákona č. 245/2008 Z.z., o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, Národnej rady Slovenskej republiky.

⁸⁶ Zákon č. 600/2003 Z.z., o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, Národnej rady Slovenskej republiky.

⁸⁷ Nárok na sirotčí důchod má nezaopatřené dítě v případě úmrtí rodiče nebo osvojitele, který ke dni smrti pobíral starobní či invalidní důchod nebo splnil podmínky nároku na ně, totéž platí i o předčasném starobním. důchodu. Také pokud rodič (osvojitel) zemřel důsledkem nemoci z povolání nebo v důsledku pracovního úrazu.

práce. Oprávněná osoba se musí zdržovat na území Slovenska nebo mimo Slovensko v případě, že studuje v zahraničí nebo má na území Slovenské republiky trvalý pobyt či přechodný pobyt, jde-li o oprávněnou osobu, které byla poskytnuta doplňková ochrana. Náhradní výživné se nevyplácí do ciziny, v úpravě ZNV je ve specifických situacích výplata náhradního výživného možná i na zahraniční účet⁸⁸.

Slovensko se při určení výše náhradního výživného řídí podle daného předpokladu, kterým byly naplněny podmínky pro přiznání náhradního výživného. Jestliže byl podán návrh na exekuci, alternativně je podán návrh na výkon rozhodnutí v cizině nebo byla soudním rozhodnutím povinnému uložena povinnost platit výživné pro oprávněného slovenskému Úřadu práce, je náhradní výživné vypláceno ve výši určené soudem nebo ve výši rozdílu mezi touto částkou a výší částečné úhrady povinného na výživném. Pokud se jedná o sirotka, jemuž nevznikl nárok na sirotčí důchod nebo sirotčí výsluhový důchod, má nárok na výživné ve výši 0,7násobku částky životního minima pro nezaopatřené dítě, to určuje opatření č. 220/2023 Z. z., Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky o úprave súm životného minima.⁸⁹ Je-li úhrn částek sirotčího důchodu a sirotčího výsluhového důchodu po jednom rodiči je nižší než 0,7násobek částky životního minima pro nezaopatřené dítě, nárok vzniká na částku rovnající se rozdílu těchto částek. Slovenský zákonodárce dále nestanovil nejvyšší možnou částku náhradního výživného.

Nejvýraznějším rozdílem mezi slovenskou a tuzemskou úpravou institutu je upuštění od vymáhání pohledávky na náhradním výživném, které slovenský zákon značně odlišuje i od dalších zahraničních úprav. K upuštění od následného regresu Slovensko přistoupilo, zejména v souvislosti s neefektivitou vymáhání, kdy přínos do státního rozpočtu při vymáhání pohledávek byl téměř nulový. V případě povinných se většinou jednalo o jedince bez finančních prostředků, nezřídka využívající pomoc v hmotné nouzi. V některých případech byli povinni také státními příslušníky jiného státu, přičemž vymáhání pohledávky ze zahraničí bylo velmi obtížné. Na základě výše uvedeného nemělo smysl regres vůči povinnému zachovávat.⁹⁰

V mnohém lze slovenskou právní úpravu srovnat s právní úpravou tuzemskou, největším rozdílem je nepřístupení k následnému vymáhání pohledávky za povinným, kdy se

⁸⁸ JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 24.

⁸⁹ Měsíční částka životního minima pro nezaopatřené dítě od 1. července 2023 činí 122,77 euro.

⁹⁰ Národná rada Slovenskej republiky, IV. volebné obdobie. *Vládny návrh zákona o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z.* [online]. Sněmovní tisk č. 558/0. [cit. 20. března 2024] Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=271320>.

ČR drží evropského trendu následný regres uplatnit. Autorka již dříve vyjádřila souhlas s následným vymáháním částky poskytnutého náhradního výživného na povinném, a to zejména v souvislosti s morálním aspektem a motivací rodičů dostát své vyživovací povinnosti, ovšem pouze do doby, než by tento počín byl pro stát prodělečným. Na Slovensku se ukázalo, že tomu tak opravu je, a nestálo za to částku po povinném vymáhat.

Dalším rozdílem je neomezení maximální možné dávky na náhradním výživném. Zde si autorka myslí, že česká právní úprava je nastavená lépe, s omezením výše dávky na 3 000 Kč. Pravdou je, že každé dítě s ohledem na svou jedinečnost má jiné potřeby a výdaje, na druhou stranu náhradním výživným je sociální dávka, která čerpá finance z veřejných zdrojů, se kterými je hodno nakládat rozumně a pokud možno šetrně. Proto by u náhradního výživného měla být stanovena maximální výše. Lze říci, že slovenský zákon je benevolentnější než ZNV, s čímž autorka nesympatizuje a českou právní úpravu v tomto směru vnímá jako bezpečnější z hlediska přerozdělování veřejných financí a nezneužívání sociálních dávek.

4.2 Polská právní úprava

Institut povahy náhradního výživného v Polsku je upraven zákonem ze dne 7. 9. 2007, o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Hned v prvních větách zákon uvádí, že péče o osoby, které nejsou schopny samostatně uspokojovat své potřeby, zejména pak děti, náleží rodinným příslušníkům. Zde také připomíná ústavní podmínku subsidiarity, kdy by měl stát finančně podporovat pouze ty osoby, jež nejsou schopny samostatně uspokojit své potřeby a nedostává se jim podpory přiznané jim soudním rozhodnutím. Nakonec je v předmluvě stanoveno, že zákon jasně vymezí, jak se bude podpora poskytovat a její spojení s opatřeními ke zvýšení odpovědnosti povinných osob. Zákon se člení na pět kapitol, každá zvlášť upravuje následující oblast: obecná ustanovení, pravidla pomoci osobám oprávněným k výživnému na základě vykonatelného exekučního titulu v případě neúčinného výkonu rozhodnutí a opatření přijímaných vůči dlužníkům výživného, podmínky nároku na dávky z vyživovacího fondu, pravidla a postupy pro uznání nároku na náhradní výživné a jeho vyplácení z vyživovacího fondu, poslední kapitola se věnuje financování.⁹¹

V první kapitole se zákon věnuje možným oprávněným osobám z hlediska státní příslušnosti, které jsou (i díky požadavkům EU) velice podobné s českou právní úpravou. Vztahuje se na občany Polska, dále také na cizince, pro které nárok vyplývá z dvoustranných smluv o sociálním zabezpečení, ty cizince pobývající na území Polska na základě povolení k trvalému pobytu, povolení k dlouhodobému pobytu rezidenta Evropské unie a povolení

⁹¹ Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

k přechodnému pobytu uděleného z důvodů specifikovaných jiným zákonem, v neposlední řadě pro cizince mající postavení uprchlíka nebo osoby s doplňkovou ochranou. Dále musí osoba oprávněná splňovat věkovou hranici 18 let. Při pokračování ve studiu⁹² se maximální hranice posouvá na 25 let, věková hranice se posouvá také při značném stupni postižení oprávněného. Oprávněnému také zůstává právo na náhradní výživné, pokud vyšší vzdělání dokončí v průběhu posledního ročníku, avšak pouze do konce tohoto ročníku, při zachování věkové hranice 25 let.⁹³ V otázce vymezení oprávněné osoby je na tom česká i polská úprava podobně, ZNV se ve vymezení okruhu oprávněných osob odkazuje na zákon o státní sociální podpoře. Rozdílná je doba pro nárok na náhradní výživné v případě studia, ta je v tuzemské úpravě o jeden rok delší a zákon také více konkretizuje, v jakém případě se za nezaopatřené dítě, tedy za osobu oprávněnou, považuje dítě s nepříznivým zdravotním stavem.

Co se týče podmínek nároku k vyplácení dávky, je zde požadavek na neúčinné vymáhání výživného, čímž se rozumí vykonávací řízení nebo konkursní řízení, v jehož důsledku nebyla v posledních dvou měsících vymožena celá dlužná částka z titulu dlužných a běžných vyživovacích povinností, neúčinným vymáháním se rozumí rovněž nemožnost zahájit nebo vést vykonávací řízení vůči povinnému s bydlištěm mimo Polsko, například z důvodu nemožnosti oprávněného uvést místo pobytu povinného v zahraničí. Neúčinné vymáhání se dokládá potvrzením orgánu, který vykonávací řízení vede. Český ZNV klade požadavek pouze na probíhající vykonávací řízení, neurčuje, po jak dlouhou dobu musí bezúspěšně trvat. Tuzemská právní úprava v tomto smyslu upravuje pouze lhůtu čtyř měsíců, ve které pro nárok na náhradní výživné muselo být vykonávací řízení zastaveno pro nemajetnost povinné osoby.

Polský zákon pro přiznání nároku na náhradní výživné, zkoumá příjem rodiny.⁹⁴ Pro přiznání nároku nesmí příjem na jednu osobu v rodině přesáhnout 1209 polských zlotých měsíčně. Rozhodná částka se přitom každé tři roky k 1. říjnu valorizuje, naposledy valorizace proběhla 1. 10. 2023. V případě, že příjem rodiny na osobu v rodině překročí tento limit, o částku, která není vyšší než částka dávky z vyživovacího fondu náležející dané oprávněné osobě v období, za které se nárok na tuto dávku zakládá, vznikne nárok na dávku z vyživovacího

⁹² Zákon ve svých obecných ustanoveních konkrétně vymezuje vysokou školu ve smyslu právních předpisů o vysokých školách a vědě a vyšší odbornou školu pro pracovníky v sociálních službách.

⁹³ Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

⁹⁴ Rodinou se podle zákona rozumí především rodiče oprávněné osoby, manžel/manželka rodiče oprávněné osoby, osoba, s níž rodič oprávněné osoby vychovává společné dítě, nezaopatřené děti do 25 let věku a dítě, které dosáhlo věku 25 let a pobírá dávky z fondu zálohovaného výživného nebo je držitelem potvrzení o významném stupni zdravotního postižení, pokud mu v souvislosti s tímto postižením náleží příspěvek.

fondy. A to ve výši rozdílu mezi částkou dávky z vyživovacího fondu náležející dané oprávněné osobě a částkou, o kterou byl příjem rodiny na osobu v rodině překročen. Toto pravidlo „zlotý za zlotý“ platí od 1. 7. 2020⁹⁵, výjimkou je případ, kdy takto vypočtená dávka je nižší než 100 polských zlotých, vydává se pak zamítavé rozhodnutí a nevyplácí se. Výše náhradního výživného se vyplácí ve výši aktuálního, soudem stanoveného výživného, nejvýše však 500 zlotých. Jedním z výrazných rozdílů české a polské právní úpravy je právě zkoumání příjmu rodiny. Česká právní úprava, s ohledem na pojetí institutu, nezkoumá příjem osob žijících ve společné domácnosti. Jak již bylo řečeno, polská právní úprava nevyplácí náhradní výživné nižší než 100 zlotých. Tuzemská úprava náhradního výživného nikde minimální výši pro výplatu dávky neurčuje, pokud však částka náhradního výživného za jeden kalendářní měsíc činí méně než 100 Kč, vyplácí se jednou za 4 kalendářní měsíce. Nejvyšší možná částka náhradního výživného je v obou právních úpravách téměř shodná, tedy 3000 Kč, v případě polského zákona jsou to v závislosti na aktuálním kurzu obou měn necelé 3000 Kč.⁹⁶

Polský zákon, stejně jako ZNV, uplatňuje následný regres vůči povinnému, povinný musí uhradit příslušnému orgánu částku odpovídající vyplaceným dávkám náhradního výživného oprávněné osobě spolu se zákonnými úroky z prodlení.

ČR i Polsko jsou členy EU, není proto žádným překvapením, že okruh oprávněných osob se velice podobá. Naši sousedi mysleli při legislativním procesu i na takové maličkosti, jako je trvání nároku na náhradní výživné po dokončení studia předčasně, v průběhu posledního ročníku, což autorka považuje za velké plus a oceňuje propracovanost úpravy.

Požadavek Polska na neúčinné dvoutříměsíční vymáhání, představuje rozšíření podmínek pro vznik nároku na dávku, autorka se ale domnívá, že by v případě jejího implementování do české právní úpravy nebyla příliš efektivní. Pokud budeme uvažovat exekuční řízení, v případě, že by se dvoutříměsíční lhůta počítala od podání návrhu na exekuci, mimo jiné například kvůli lhůtám, kdy exekutor musí požádat exekuční soud o pověření a nařízení exekuce nejpozději do 15 dnů ode dne doručení návrhu, soud má 15 dní na vydání pověření a pověřený exekutor má poté dalších 15 dní na zaslání vyrozumění o zahájení exekuce. Povinný má také možnost do 30 dnů od doručení vyrozumění o zahájení exekuce dobrovolně plnit.⁹⁷ Tyto lhůty v souhrnu můžou trvat až 45 dní, tedy dobu hrubě přesahující dva měsíce. Pokud by se dvoutříměsíční lhůta

⁹⁵ European Judicial Network. *Family maintenance Poland*. [online]. 1. června 2023 [cit. 17. března 2024]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-pl-en.do?member=1-tocHeader12

⁹⁶ Kurz polského zlotého vůči české koruně na devizovém trhu je 5,897 (ze dne 13. 6. 2024).

⁹⁷ Zákon č. 120/2001 Sb., zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.

počítala až po uplynutí lhůty pro dobrovolné plnění, jednalo by se z pohledu autorky o příliš dlouhou dobu, která není ku prospěchu nezaopatřených dětí.

Polská právní úprava pro přiznání nároku zkoumá příjem rodiny. S touto podmínkou již v předešlých kapitolách autorka vyjádřila souhlas. Konkrétně se v polské právní úpravě z jejího pohledu dobře vyrovnali s valorizací maximálního měsíčního příjmu rodiny, také případné vyplácení rozdílu mezi částkou, o kterou rodina překročila rozhodnou částku, a výší náhradního výživného, považuje za zdařilé. Autorka naopak nepovažuje za povedené nevyplácení náhradního výživného nižšího než 100 zlotých. Tato částka činí 1/5 z maximálního možného výživného a je to obnos, který nelze označit jako zanedbatelný.

Obecně lze k polské právní úpravě institutu říci, že je upravena poměrně detailně a promítly se do ní zkušenosti Polska s tímto institutem za posledních několik let. Určité rozdíly s českou právní úpravou tu jsou, v něčem autorka polskou právní úpravu vidí jako lepší, v některých mechanismech nikoliv. Při porovnávání s českým ZNV je třeba vzít v potaz rozdíly obou zemí, ať už velikostně nebo demograficky. Polský zákon je více restriktivní, dosáhnout na dávku a být jejím poživitelem je složitější než v ČR. Autorka je pro mírné zpřísnění podmínek pro získání nároku na náhradní výživné, ovšem úprava Polska je dle jejího mínění přísná až moc.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo představit institut náhradního výživného pro nezaopatřené dítě, uvést čtenáře hlouběji do problematiky v kontextu historické úpravy institutu, předešlých legislativních návrhů, aktuální právní úpravy, ale i komparace tuzemské právní úpravy a vybraných zahraničních úprav. K tomuto se vztahovala výzkumná otázka, v rámci které měla autorka za úkol zkoumat nastavení a mechanismy aktuální právní úpravy náhradního výživného pro nezaopatřené dítě.

Česká právní úprava náhradního výživného pro nezaopatřené dítě je autorkou hodnocena kladně, jeví se jí jako dobře nastavená. Za zejména zdařilé považuje nastavení okruhu oprávněných osob, který je dostatečně široký, aby poskytl ochranu velkému množství osob a byl schopný dostát závazkům plynoucím ze členství ČR v EU. Co autorce přijde také povedené, jsou podmínky nároku na náhradní výživné, které vyžadují předchozí aktivní snažení oprávněné osoby se domoci svého nároku na výživné. Dále výše dávky a její výpočet v případě nekonzistentního plnění vyživovací povinností povinným, v neposlední řadě také způsob přechodu pohledávky na stát, jež je nastaven ve prospěch oprávněných osob.

Za problematickou či eventuálně problematickou část ZNV autorka považuje nepodmiňování nároku na náhradní výživné nepříznivou finanční situací, zpětné vymáhání výživného a prodlužování podpůrčí doby.

Jak se již autorka vyjádřila ve své práci, podmínění nároku na náhradní výživné, se jí zdá jako žádoucí vzhledem ke svědomitému rozdělení financí ze státního rozpočtu. Zpětné vymáhání výživného může být nevýhodné v případě, kdy náklady vynaložené na vymození pohledávky, budou vymoženou pohledávku převyšovat. Zde si ale musíme počkat na relevantní data, které budou k mání, jakmile začne stát s vymáháním pohledávek. Prodlužování podpůrčí doby lze také vnímat jako potenciálně problematický, jelikož zde není žádná přesná hranice, kde by se mělo prodlužování definitivně zastavit. Důvody pro prodloužení podpůrčí doby, jako stabilizování rodiny a podpora dítěte budou relevantní při jakékoliv délce podpůrčí doby.

V porovnání s poměrně benevolentní slovenskou a striktnější polskou právní úpravou, stojí český ZNV z hlediska požadavků a omezení, která se vážou na nárok a výplatu náhradního výživného, někde uprostřed. I když by z pohledu autorky ZNV mohl být nastavený přísněji, konkrétně by zde mohl být nastavený limit v souvislosti s příjmy oprávněných osob, autorka se přesto domnívá, že je v porovnání s právními úpravami našich sousedů nastaven nejspravedlivěji.

Vzhledem ke všem výše uvedeným skutečnostem, s přihlédnutím k teoretické a dílčím analytickým částem práce, autorka považuje cíl této diplomové práce za splněný.

Zdroje

Monografie

- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 416 s.
- MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. Praha: C.H. Beck, 2020, 134 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- KOLDINSKÁ, Kristina a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7., podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 504 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Komentářová literatura

- JANKOVÁ, Eva, OBERMANNOVÁ, Gabriela. *Zákon o náhradním výživném: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 84 s.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975): komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1256 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Internetové zdroje

- *Manuál pro práci s doporučenou tabulkou k určování výživného dětí* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2022, [cit. 17. března 2024]. Dostupné z: <https://vyzivne.justice.cz/doporucujici-tabulka-vyzivneho-a-manual-k-ni/>.
- HÖHNE, Sylva a kol. *Náhradní výživné Souhrnná výzkumná zpráva* [online]. Praha: VÚPSV, 2022 [cit. 10. března 2024]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/2786931/vyzkum+-náhradn%C3%AD+výživné+2022.pdf/b115008f-d309-582a-0ec5-218a3139f3af>.
- VOKURKOVÁ, Iva. *Dva roky s náhradním výživným. Některé rodiny na to brzy ztratí nárok, ministerstvo mluví o změně zákona*. [online]. iRozhlas, 9. dubna 2023 [cit. 16. února 2024]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/alimenty-nahradni-vyzivne-ministerstvo-zdrvotnictvi_2304091410_afo.
- Policie ČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2023*. [online]. 2024 [cit. 17. února 2024]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2023.aspx>.

- MIŠŮR, Filip. *Novela zákona o náhradním výživném, kterým se prodlužuje tzv. podpůrná doba pro poskytování náhradního výživného, nabyla účinnosti* [online]. IusFocus, 8. listopadu 2023 [cit. 23 března 2024]. Dostupné z: <https://app-beck-online-cz.ezproxy.upol.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgnpwszs7gm4ta&groupIndex=1&rowIndex=0>.
- CURRY-SUMNER, Ian. *Transnational recovery of child maintenance in Europe: The future is bright, the future is central authorities*. Dny veřejného práva [online], 2007, s. 937 [cit. 23. ledna 2024]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/Souhrn_Final.pdf.
- *Časté otázky – Vyživovací povinnosti – podpora pro rodinné příslušníky* [online]. Your Europe, 2. května 2022 [cit. 13. března 2024]. Dostupné z: https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/maintenance/faq/index_cs.htm.
- ZAHOŘÁKOVÁ, Renata a kol. *Výživné a zálohové výživné ve vybraných evropských státech* [online], 2015 [cit. 28. ledna 2024]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/doc/00/10/81/00108111.pdf>.
- European Judicial Network. *Family maintenance Poland*. [online]. 1. června 2023 [cit. 17. března 2024]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_claims-47-pl-en.do?member=1 - tocHeader12.

Právní předpisy

- Zákon č. 588/2020, o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 57/1948 Sb., o zálohování výživného dětem.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).
- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.
- Důvodová zpráva k zákonu 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

- Zákon č. 177/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 322/2023 Sb., změna zákona o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů.
- Zákon č. 322/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).
- Zákon č. 120/2001 Sb., zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.
- Zákon č. 57/1948 Sb., o zálohování výživného dětem.
- Zákon č. 48/1947 Sb., o organizaci péče o mládež.
- Zákon č. 69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže.
- Zákon č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení.
- Zákon č. 132/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o rodině.
- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 112/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o životním a existenčním minimu.
- Vyhláška č. 128/1975 Sb., federálního Ministerstva práce a sociálních věcí, kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení.
- Vládní nařízení č. 59/1964 Sb., o úkolech národních výborů při péči o děti.
- Haagský protokol ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti.
- Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř společenství.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků.
- Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty.

- Zákon č. 245/2002 Z.z., o náhradnom výživnom a Fonde náhradného výživného a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 94/1963 Zb. Zákon o rodine v znení neskorších predpisov, Národnej rady Slovenskej republiky.
- Zákon č. 452/2004 Z.z., o náhradnom výživnom.
- Zákon č. 36/2005 Z. z., o rodine.
- Zákon č. 600/2003 Z.z., o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, Národnej rady Slovenskej republiky.
- Opatření č. 220/2023 Z. z., Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky o o úprave súm životného minima.
- Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime.
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 10. června 2013, sp. zn. I. ÚS 4239/12 (N 104/69 SbNU 709).
- Nález Ústavního soudu ze dne 6. února 2008, sp. zn. IV. ÚS 1181/07 (N 32/48 SbNU 415).
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 1989, sp. zn. 5 Cz 42/88.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. července 2007, sp. zn. C-213/05.

Ostatní zdroje

- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, III. volební období. Poslanecký návrh zákona o náhradním výživném a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů [online]. Sněmovní tisk č. 848/0, [cit. 9. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28741>.
- Prezident republiky. Stanovisko prezidenta republiky č. 964/9, jímž vrátil Poslanecké sněmovně zákon o náhradním výživném a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném), č. j. KPR 5410/2006 [online]. 8. června 2006 [cit. 10. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=14000>.
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, V. volební období. Poslanecký návrh zákona o náhradním výživném a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném) [online]. Sněmovní tisk č. 132/0, [cit. 10. prosince 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=10770>.
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

- Národná rada Slovenskej republiky, III. volebné obdobie. Vládny návrh zákona ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2002 Z. z. o náhradnom výživnom a Fonde náhradného výživného a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 94/1963 Zb. Zákon o rodine v znení neskorších predpisov [online]. Parlamentná tlač č. 54. Dátum doručenia 31. ríjna 2002 [cit. 20. března 2024]. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=186067>.
- Národná rada Slovenskej republiky, IV. volebné obdobie. Vládny návrh zákona o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z. [online]. Snemovná tlač č. 558/0. [cit. 20. března 2024] Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=271320>.

Abstrakt

Tato diplomová práce se věnuje náhradnímu výživnému pro nezaopatřené dítě. První kapitola přináší úvod do problematiky vyživovací povinnosti k dětem, která tvoří předpoklad k náhradnímu výživnému. Druhá kapitola se věnuje definici náhradního výživného, jeho historických úpravách a legislativních návrzích předcházejících současné právní úpravě. Třetí kapitola rozebírá aktuální právní úpravu institutu náhradního výživného. Kapitola čtvrtá uvádí do problematiky institutu náhradního výživného v právních úpravách jednotlivých zemí EU, dále detailněji zkoumá právní úpravu Slovenska a Polska, které tako komparuje s tuzemskou právní úpravou.

Summary

This master thesis is dedicated to substitute maintenance for a dependent child. The first chapter introduces the issue of child support obligation, which is a prerequisite for substitute maintenance. The second chapter deals with the definition of child support, its historical modifications and legislative proposals preceding the current legislation. The third chapter discusses the current legal regulation of the institute of substitute maintenance. The fourth chapter introduces the problems of the institute of substitute maintenance in the legislation of individual EU countries, and then examines the legislation of Slovakia and Poland in more detail, comparing it with the domestic legislation.

Klíčová slova

Náhradní výživné pro nezaopatřené dítě, nezaopatřené dítě, rodiče, rodina, vyživovací povinnost

Key words

substitute maintenance for a dependent child, dependent child, parents, family, maintenance obligation